2025.

IZRAČUN PRIHVATNOG KAPACITETA GRADA PAGA

YOUARE D.O.O.

SADRŽAJ

UVOD....1
1.1. Kontekst globalnih i nacionalnih turističkih trendova....1
1.2. Razlozi i ciljevi izrade izračuna prihvatnog kapaciteta....1
1.3. Povezanost s planovima upravljanja i strateškim dokumentima....1
1.4. Pojmovno određenje i važnost prihvatnog kapaciteta....1
2. DEFINIRANJE I ZONIRANJE PODRUČJA OBUHVATA....3
2.1. Opis destinacije....3
2.2. Obuhvat izračuna....3
2.3. Obrazloženje odabira područja i veza s regionalnim planiranjem....3
3. ODABIR METODOLOGIJE PROCIJENE PRIHVATNOG KAPACITETA....4
3.1. Pristup i opravdanje odabira metodologije....4
3.2. Kvantitativni pristup....4
3.3. Kvalitativni pristup....4
4. ANALIZA RAZINE NOSIVOSTI DESTINACIJE....6
4.1. Pokazatelji održivosti pregled i analiza....6
4.2. Popis i analiza pokazatelja prihvatnog kapaciteta....8
4.2.1. Institucionalni i strateški okvir....8
4.2.1.1. Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika....8
4.2.2. Smještajni kapaciteti....9
4.2.2.1. Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmoru odnosu na 100 stanovnika....9
4.2.2.2. Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika....10
4.2.2.3. Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje....11
4.2.2.4. Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja....12
4.2.2.5. Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima....13
4.2.3. Turistička potražnja....14
4.2.3.1. Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone....14
4.2.3.2. Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama....15
4.2.4. Resursno atrakcijska osnova....16
4.2.4.1. Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama 16
4.2.4.2. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama....17
4.2.4.3. Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan) 19
4.2.4.4. Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone....19
4.2.4.5. Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine....20
4.2.4.6. Utjecaj turizma na izgled destinacije....21
4.2.4.7. Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora....22
4.2.4.8. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija....22
4.2.5. Okoliš....23
4.2.5.1. Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći....23
4.2.5.2. Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone....23
4.2.5.3. Utjecaj buke na kvalitetu boravka....24

4.2.6. Prostor 25
4.2.6.1. Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica 25
4.2.6.2. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene 26
4.2.6.3. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja 27
4.2.6.4. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji ..29
4.2.7. Komunalna infrastruktura 29
4.2.7.1. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – voda 29
4.2.7.2. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – električna energija 32
4.2.7.3. Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju 34
4.2.7.4. Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada 35
7.2.7.5. Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone 37
4.2.8. Prometna infrastruktura 37
4.2.8.1. Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone 37
4.2.8.2. Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone ..39
4.2.8.3. Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone 40
4.2.8.4. Zadovoljstvo prometom u mjestu 41
4.2.8. Stanovništvo i kvaliteta života 41
4.2.8.1. Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju 41
4.2.8.2. Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama 42
4.2.8.3. Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije) 43
4.2.9. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma 44
4.2.9.1. Raspoloživost dodatne radne snage (stopa nezaposlenosti; broj izdanih radnih dozvola po mjesecima) 44
4.3. Popis i analiza resursne osnove 45
4.3.1. Prirodni resursi i atrakcije 45
4.3.2. Kulturna i povijesna baština 46
4.3.3. Outdoor i tematske staze 46
4.3.4. Manifestacije i događanja 47
5. PROCJENA DOSTIGNUTE RAZINE PRIHVATNOG KAPACITETA 49
6. ANALIZA SCENARIJA 51
7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE 54
POPIS TABLICA 56

UVOD

1.1. Kontekst globalnih i nacionalnih turističkih trendova

Turizam je u posljednjih nekoliko desetljeća postao jedan od najvažnijih i najdinamičnijih sektora svjetskog gospodarstva. Nakon krize izazvane pandemijom COVID-19, globalni turistički promet pokazuje snažan oporavak. Ovaj kontinuirani rast turizma donosi brojne gospodarske koristi, ali i niz izazova povezanih s njegovim utjecajem na prostor, okoliš, infrastrukturu i društvo.

S rastom turističkog prometa dolazi i do pojačanih rasprava o konceptu održivog razvoja turizma, kojim se nastoji postići ravnoteža između gospodarskog učinka, očuvanja resursa, kvalitete života lokalne zajednice i kvalitete turističkog doživljaja. Ovakav pristup posebno je važan za mediteranske destinacije, među kojima je i Grad Pag, gdje turizam ima ključnu ulogu u lokalnom gospodarstvu i društvenom razvoju.

1.2. Razlozi i ciljevi izrade izračuna prihvatnog kapaciteta

Izračun prihvatnog kapaciteta predstavlja temeljni alat za strateško upravljanje turizmom i održivi razvoj destinacije. Njegova je svrha definirati maksimalan broj posjetitelja i turističkih noćenja koje destinacija može prihvatiti u određenom razdoblju, a da se pritom ne naruše prirodni resursi, infrastruktura, kulturna baština, društvena ravnoteža i kvaliteta života stanovnika.

Za Grad Pag, koji se posljednjih desetljeća suočava s kontinuiranim rastom turističkog prometa, izraženom sezonalnošću i povećanim pritiscima na prostor, infrastrukturu i resurse, izračun prihvatnog kapaciteta ključan je za:

- planiranje i usmjeravanje daljnjeg razvoja turizma,
- očuvanje okoliša i kulturnih vrijednosti,
- sprječavanje negativnih učinaka prekomjernog turizma,
- optimizaciju korištenja infrastrukture i javnih usluga,
- osiguravanje kvalitetnog turističkog doživljaja i života lokalne zajednice.

1.3. Povezanost s planovima upravljanja i strateškim dokumentima

Izrada izračuna prihvatnog kapaciteta Grada Paga usko je povezana s Planom upravljanja destinacijom te s ostalim strateškim dokumentima koji definiraju razvojne smjernice,

Dokument je izrađen u skladu s načelima i smjernicama propisanim Pravilnikom o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/2024) te slijedi nacionalne ciljeve održivog razvoja turizma. Na taj način osigurava se usklađenost lokalnih razvojnih planova s regionalnim i nacionalnim strategijama te stvaraju preduvjeti za koordinirano upravljanje resursima i turističkim razvojem.

1.4. Pojmovno određenje i važnost prihvatnog kapaciteta

Prihvatni kapacitet (*carrying capacity*) definira se kao maksimalan broj turista koji mogu boraviti u destinaciji tijekom određenog razdoblja, a da se ne naruše okolišne, prostorne, infrastrukturne,

društvene i gospodarske funkcije prostora. On obuhvaća različite dimenzije – ekološku, prostornu, socijalnu, infrastrukturnu i perceptivnu – te predstavlja ključni okvir za održivo planiranje.

U praksi, prihvatni kapacitet ne znači nužno ograničavanje razvoja, već usmjeravanje turističkog rasta unutar granica koje destinacija može podnijeti. Time se sprječavaju negativni učinci poput prekomjerne potrošnje resursa, preopterećenja infrastrukture, degradacije okoliša ili smanjenja kvalitete života lokalnog stanovništva.

Za Grad Pag, izračun prihvatnog kapaciteta predstavlja strateški alat za donošenje odluka, definiciju prioriteta ulaganja, oblikovanje turističkih proizvoda i razvoj infrastrukture. Ujedno, on omogućuje kreiranje ravnoteže između gospodarskih koristi i očuvanja resursa, čime se stvara osnova za dugoročno održiv, konkurentan i uravnotežen turistički razvoj.

2. DEFINIRANJE I ZONIRANJE PODRUČJA OBUHVATA

2.1. Opis destinacije

Grad Pag nalazi se u središnjem dijelu otoka Paga, unutar Zadarske županije, i obuhvaća površinu od približno 130 km^2. Njegov geografski položaj, povezanost s kopnom putem Paškog mosta te blizina važnih prometnih čvorišta poput grada Zadra i zračne luke čine ga lako dostupnim i atraktivnim za posjetitelje iz Hrvatske i inozemstva.

Pag je poznat po svojoj kulturnoj, prirodnoj i gastronomskoj raznolikosti koja čini temelj njegove turističke ponude. Među ključnim resursima ističu se jedinstven „mjesečev krajolik“, suhozidi, stoljetni maslinici, ornitološki rezervati i zaštićena područja. Kulturnu baštinu čine povijesna urbana jezgra renesansnog grada, paška čipka (pod zaštitom UNESCO-a), Solana Pag s višestoljetnom tradicijom te brojne crkve i vjerske manifestacije. Uz turizam, važnu gospodarsku ulogu imaju stočarstvo, poljoprivreda i proizvodnja autohtonih proizvoda (sir, sol, maslinovo ulje, janjetina), koji su integralni dio eno-gastronomske ponude i lokalnog identiteta.

Turistička aktivnost u Pagu pokazuje izraženu sezonsku koncentraciju, s najvećim intenzitetom tijekom srpnja i kolovoza, što uzrokuje povećani pritisak na prostor, infrastrukturu, prirodne resurse i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Upravo iz tog razloga analiza prihvatnog kapaciteta postaje nužna kako bi se razvoj turizma usmjerio prema održivom i uravnoteženom rastu.

2.2. Obuhvat izračuna

Izračun prihvatnog kapaciteta obuhvaća cijelo administrativno područje Grada Paga, uključujući urbano središte, okolna naselja, obalne zone, prirodna područja i lokacije od turističkog značaja. U obzir se uzimaju svi prostori koji direktno ili indirektno sudjeluju u turističkoj aktivnosti – od plaža i javnih površina do kulturnih atrakcija, rekreacijskih područja i smještajnih kapaciteta.

Ovakav sveobuhvatan pristup omogućuje cjelovito sagledavanje turističkih tokova, utjecaja na infrastrukturu, potrošnje prirodnih resursa i interakcije turizma s lokalnim stanovništvom. Posebna se pažnja posvećuje područjima s najvećim sezonskim opterećenjem, kako bi se identificirale kritične točke i moguća ograničenja daljnjeg razvoja.

2.3. Obrazloženje odabira područja i veza s regionalnim planiranjem

Odabir područja obuhvata temelji se na načelima integriranog destinacijskog planiranja i u potpunosti je usklađen s prostorno-planskom dokumentacijom Grada Paga i Zadarske županije, kao i sa strateškim dokumentima na nacionalnoj razini. Cilj je promatrati turizam kao međusektorski sustav koji obuhvaća prostor, gospodarstvo, infrastrukturu, društvo i okoliš, te omogućiti povezivanje lokalnih razvojnih planova s regionalnim i nacionalnim strategijama.

Ovakav pristup osigurava da izračun prihvatnog kapaciteta bude relevantan, primjenjiv i strateški usmjeren, služeći kao temelj za donošenje odluka o infrastrukturnim ulaganjima, regulaciji turističkog prometa, očuvanju resursa i planiranju budućeg razvoja destinacije u skladu s principima održivosti.

3. ODABIR METODOLOGIJE PROCIJENE PRIHVATNOG KAPACITETA

3.1. Pristup i opravdanje odabira metodologije

Pri izradi izračuna prihvatnog kapaciteta za Grad Pag odabrana je kombinirana metodologija koja spaja kvantitativne i kvalitativne elemente analize. Ovaj pristup omogućuje sveobuhvatno i realno sagledavanje složenih odnosa između turističkog prometa, prirodnih i infrastrukturnih resursa, društvenih čimbenika i ekonomskih učinaka turizma. Budući da Pag karakterizira izražena sezonalnost, visoka koncentracija turističkog prometa u kratkom vremenskom razdoblju te osjetljivi prirodni i društveni sustavi, primjena kombiniranog modela pruža najpouzdanije temelje za strateško odlučivanje i održivo upravljanje destinacijom.

Kombinirana metodologija omogućuje ne samo numerički izračun opterećenja nego i kontekstualnu interpretaciju rezultata – procjenu rizika, identifikaciju uskih grla, razumijevanje društvenih percepcija i valorizaciju kvalitete turističkog doživljaja.

3.2. Kvantitativni pristup

Kvantitativni dio metodologije temelji se na prikupljanju, analizi i usporedbi mjerljivih pokazatelja koji kvantificiraju turističke pritiske i resursne kapacitete destinacije. Ovi pokazatelji pružaju jasnu sliku trenutnog stanja te omogućuju projekcije budućih trendova i scenarija.

U sklopu izračuna za Grad Pag analiziraju se sljedeće ključne kvantitativne komponente:

Turistički promet: broj dolazaka i noćenja, dnevna prisutnost turista, prosječna duljina boravka.

Infrastrukturni pokazatelji: potrošnja vode po noćenju, kapacitet zdravstvenih usluga (broj turističkih ambulanti), kapacitet prometne i komunalne infrastrukture.

Okolišni pokazatelji: količina proizvedenog otpada po noćenju, udio zaštićenih područja, potrošnja energije, stanje okoliša.

Socioekonomski pokazatelji: broj zaposlenih u turizmu, prihodi sektora, udio turizma u lokalnom BDP-u.

Korištenjem kvantitativnih pokazatelja moguće je precizno izračunati prihvatni kapacitet u odnosu na glavne ograničavajuće čimbenike (npr. infrastruktura, okoliš, voda, prostor) i utvrditi razlike između trenutnog stanja i optimalne razine turističkog opterećenja.

3.3. Kvalitativni pristup

Kvalitativna komponenta metodologije usmjerena je na razumijevanje **kvalitativnih aspekata** održivosti i percepcije turizma, koji često nisu mjerljivi, ali značajno utječu na razvoj destinacije. Ovaj dio analize uključuje:

Percepciju lokalnog stanovništva: zadovoljstvo turizmom, utjecaj na kvalitetu života, spremnost na daljnji rast turističkog prometa.

Percepciju posjetitelja: zadovoljstvo doživljajem destinacije, kvalitetom usluge, infrastrukturom i atrakcijama.

Kvalitativnu procjenu resursa: ocjena ranjivosti prirodnih i kulturnih vrijednosti, ocjena razine očuvanosti okoliša i baštine.

Upravljanje destinacijom: postojanje strateških dokumenata, razina koordinacije dionika, učinkovitost komunikacije i planiranja.

Kvalitativni pokazatelji omogućuju da se kvantitativni rezultati stave u širi kontekst, pružajući dublje razumijevanje utjecaja turizma na lokalnu zajednicu i okoliš. Oni također pomažu u identifikaciji prioritetnih područja intervencije koja brojke same po sebi ne mogu prepoznati.

4. ANALIZA RAZINE NOSIVOSTI DESTINACIJE

Analiza razine nosivosti destinacije ključan je alat za razumijevanje koliko turističkog prometa prostor, infrastruktura, okoliš i lokalna zajednica mogu podnijeti bez narušavanja kvalitete života stanovnika, doživljaja posjetitelja i održivosti resursa. U kontekstu Grada Paga, koji se suočava s izraženom sezonalnošću, visokom koncentracijom turista u kratkom vremenskom razdoblju i osjetljivim prirodnim sustavima, ovakva analiza omogućuje prepoznavanje granica prihvatljivog razvoja te usmjeravanje budućeg planiranja. Analiza sadržava pokazatelje održivosti, pokazatelje prihvatnog kapaciteta te popis i analizu resursne osnove.

4.1. Pokazatelji održivosti pregled i analiza

U skladu s *Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma* (NN 112/24), uvodi se sustav praćenja turističkog razvoja temeljen na obveznim i specifičnim pokazateljima. Oni čine osnovu za izradu Plana upravljanja destinacijom, jer omogućuju praćenje turističkih aktivnosti u kontekstu održivosti, prostorne ravnoteže i utjecaja na lokalnu zajednicu.

Tablica 1: Obavezni pokazatelji Grad Pag za 2024. godinu

R.B.	Pokazatelj	Vrijednost	Opis	Zaključak	Period
1.	***Broj turističkih noćenja na 100 stanovnika u vrhu sezone***	**349,72**	Mjeri pritisak turizma na lokalnu zajednicu i infrastrukturu u vršnom razdoblju.	Izrazita sezonalnost što može predstavljati prijetnju kvaliteti života lokalne zajednice. Visok broj noćenja ukazuje na potrebu za pažljivim upravljanjem resursima i infrastrukturom.	u svibnju za predhodnu godinu
2.	***Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom***		Procjenjuje društveni utjecaj turizma na lokalnu zajednicu.	Redovito mjerenje zadovoljstva ključno je za održivo planiranje.	ITR I i II: svake godine; ITR III i IV: svake četiri godine
3.	***Zadovoljstvo posjetitelja boravkom u destinaciji***		Pokazatelj kvalitete ponude i iskustva.	Visoko zadovoljstvo potiče lojalnost; nisko ukazuje na potrebu poboljšanja usluga.	ITR I i II: svake godine; ITR III i IV: svake četiri godine
4.	***Pristupačnost atrakcija osobama s invaliditetom***	**59,90%**	Ocjenjuje inkluzivnost destinacije.	Povećanje pristupačnosti nužno je za inkluzivnost i širenje tržišta.	jednom godišnje
5.	***Broj turističkih ambulanti***	**1**	Pokazatelj sigurnosti i zdravstvene spremnosti destinacije.	Potrebno je povećati dostupnost zdravstvenih usluga za turiste.	jednom godišnje
6.	***Omjer potrošnje vode po noćenju turista***	**187% veća od potrošnje stanovništva**	Mjeri intenzitet korištenja vodnih resursa.	Visoka potrošnja ukazuje na pritisak na infrastrukturu i potrebu za učinkovitijim upravljanjem.	svake dvije gofdine
7.	***Omjer količine komunalnog otpada po turističkom noćenju***	**512,86%**	Mjeri okolišni otisak turizma.	512,86% upućuje na vrlo visok okolišni pritisak turizma, sugerira potrebu za unaprjeđenjem sustava gospodarenja otpadom	jednom godišnje
8.	***Udio zaštićenih područja u ukupnoj površini***	**6,74% (3,50% rezervati, 3,25% krajobrazi)**	Procjenjuje razinu očuvanja prirodnih vrijednosti.	Postoji prostor za povećanje površina pod zaštitom i privlačenje ekoturista.	svake četri godine
9.	***Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista***	**-18,43%**	Pokazatelj energetske učinkovitosti.	Praćenje i optimizacija potrošnje važno je za smanjenje ekološkog otiska.	svake četri godine
10.	***Sustav prilagodbe klimatskim promjenama i procjena rizika***	**Nije uspostavljen**	Procjenjuje otpornost destinacije na klimatske promjene.	Potrebno je uspostaviti sustav praćenja i plan adaptacije.	jednom godišnje
11.	***Ukupan broj dolazaka u mjesecu s najvećim opterećenjem***	**39.318**	Pokazatelj sezonskog opterećenja destinacije.	Ciljati na ravnomjerniju raspodjelu prometa u sezoni.	jednom godišnje
12.	***Prosječna duljina boravka turista u destinaciji***	**7,61**	Procjenjuje zrelost ponude.	Pokazuje privlačnost destinacije te sposobnost zadržavanja gostiju.	jednom godišnje
13.	***Ukupan broj zaposlenih u I.55–I.56***	Podatak nije dostupan	Mjeri utjecaj turizma na gospodarstvo destunacije.	Izvori podataka FINA i Porezna uprava.	jednom godišnje
14.	***Poslovni prihod subjekata u I.55–I.56***	Podatak nije dostupan	Mjeri ekonomski učinak turizma (prihod).	Praćenje prihoda u turizmu ključno je za procjenu ekonomske održivosti.	jednom godišnje
15.	***Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija***	**21 zaštićeno dobro**	Doprinosu očuvanju baštine, odgovornom korištenju kulturnih i prirodnih dobara.	Destinacija posjeduje bogatu i raznoliku baštinu.	jednom godišnje
16.	***Status implementacije aktivnosti iz Plana upravljanja***	**Ne postoje aktualni strateški dokumenti**	Ocjenjuje provedbu mjera i aktivnosti plana.	Izrada strateških dokumenata je prioritet.	jednom godišnje
17.	***Noćenja po ha izrađenog građevinskog područja JLS***	**5.683,95**	Procjenjuje prostorni pritisak i korištenje prostora.	Pokazatelj pomaže u planiranju ravnomjernog razvoja i sprječavanju prenapregnutih zona.	jednom godišnje

Izvor: Youare

Analiza pokazatelja održivosti pruža uvid u stanje turizma u Gradu Pagu te identificira ključne izazove i smjernice za daljnji razvoj. Turizam u Gradu Pagu pokazuje izrazito visoku intenzivnost i sezonalnost – s 349,72 noćenja na 100 stanovnika i 39.318 dolazaka u vršnom mjesecu – što stvara snažan pritisak na infrastrukturu, prostor i lokalnu zajednicu. Prosječna duljina boravka od 7,61 dan pokazuje konkurentnost ponude i sposobnost destinacije da zadrži goste.

Pristupačnost atrakcija osobama s invaliditetom (59,9%) je relativno dobra, no potrebna su daljnja ulaganja, kao i u zdravstvenu infrastrukturu (trenutno postoji samo 1 turistička ambulanta).

Ekološki pokazatelji ukazuju na visoke pritiske – potrošnja vode po turističkom noćenju 187% veća je od lokalne potrošnje, a dio podataka (otpad, energija) nije dostupan. Udio zaštićenih područja (6,74%) upućuje na očuvane prirodne vrijednosti, ali i prostor za jačanje ekoturizma. Sustav prilagodbe klimatskim promjenama još nije uspostavljen, što predstavlja važan izazov u kontekstu dugoročne otpornosti destinacije.

Ekonomski pokazatelji (zaposlenost, prihodi) i prostorni pokazatelji nisu dostupni, što otežava cjelovitu procjenu učinaka turizma. Pozitivno je što Pag raspolaže s 21 zaštićenim dobrom, što može biti temelj za jačanje brenda i selektivnih oblika turizma. Međutim, nedostatak aktualnih strateških dokumenata ozbiljno ograničava učinkovito planiranje i provedbu mjera.

Zaključno, Grad Pag je razvijena turistička destinacija s visokim intenzitetom i potencijalom, ali i s nizom izazova vezanih uz upravljanje resursima, društvenu prihvatljivost, ekološku održivost i strateško planiranje. Prioriteti za buduće razdoblje trebaju biti uspostava sustava praćenja podataka, jačanje otpornosti na klimatske promjene, povećanje pristupačnosti i zdravstvene sigurnosti te izrada strateških dokumenata koji će omogućiti održiv i uravnotežen razvoj destinacije.

4.2. Popis i analiza pokazatelja prihvatnog kapaciteta

Prema Zakonu o turizmu (NN 156/23), izračun prihvatnog kapaciteta destinacije izrađuju turističke zajednice na razini destinacije u suradnji s relevantnim dionicima u turizmu. Cilj ovog procesa je učinkovito upravljanje turističkim tokovima te pružanje podrške lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi u planiranju i upravljanju destinacijom.

Prihvatni kapacitet destinacije definira se kao maksimalan broj turista koji mogu boraviti u destinaciji u isto vrijeme bez izazivanja značajnih negativnih učinaka na fizičku, gospodarsku i sociokulturnu okolinu te bez smanjenja kvalitete doživljaja posjetitelja. Izračun se provodi prema propisanoj metodologiji.

Sukladno Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), svaka je destinacija obvezna pratiti i redovito izvještavati o 10 obveznih pokazatelja. Ovi pokazatelji predstavljaju temelj za procjenu održivosti turističkog razvoja te su ključan alat za strateško planiranje, donošenje odluka i učinkovito upravljanje turizmom na lokalnoj i regionalnoj razini.

4.2.1. Institucionalni i strateški okvir

4.2.1.1. Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika

Definicija: pokazatelj procjenjuje percepciju lokalnog stanovništva o tome doprinosi li turizam kvaliteti života i općem blagostanju zajednice. Podaci se prikupljaju anketnim istraživanjem među stanovnicima destinacije te predstavljaju jedan od ključnih pokazatelja društvene održivosti turizma

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.2. Smještajni kapaciteti

4.2.2.1. Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmoru odnosu na 100 stanovnika

Definicija: pokazatelj omjera broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika koristi se za procjenu intenziteta turističkog smještajnog kapaciteta u odnosu na broj stalnih stanovnika destinacije. Ovim pokazateljem analizira se razina turističke razvijenosti destinacije te potencijalni pritisak turističkih kapaciteta na lokalnu zajednicu.

U izračun pokazatelja uključuju se komercijalni smještajni kapaciteti (hoteli, kampovi, apartmani i drugi registrirani turistički objekti), kao i kuće i stanovi za odmor koji se ne koriste za kratkoročni turistički najam, ali predstavljaju dio ukupnog turističkog smještajnog fonda destinacije.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Omjer turističkih kreveta na 100 stanovnika} = \frac{\text{broj kreveta u komercijalnom smještaju + broj kreveta u kućama i stanovima za odmor}}{\text{broj stalnih stanovnika}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 2: Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmoru odnosu na 100 stanovnika

	2020.	2012.	2022.	2023.	2024.
Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika	817,15	827,06	822,13	815,69	824,12

Izvor: Youare

Analiza pokazatelja za razdoblje od 2020. do 2024. godine pokazuje kako Grad Pag karakterizira izrazito visoka turistička kapacitiranost u odnosu na broj stalnih stanovnika. Vrijednosti pokazatelja kontinuirano premašuju 800 kreveta na 100 stanovnika, pri čemu se kreću od 815,69 do 827,06, što ukazuje na snažnu orijentaciju lokalnog gospodarstva prema turizmu te visoku razinu turističke aktivnosti u odnosu na demografske kapacitete destinacije.

Najviša vrijednost zabilježena je 2021. godine (827,06), što se može povezati s povećanjem smještajnih kapaciteta i bržim oporavkom turističkog tržišta nakon pandemije. Sljedećih godina

bilježi se blaga fluktuacija pokazatelja, s laganim padom u 2023. (815,69) i ponovnim rastom u 2024. (824,12), što sugerira nastavak ulaganja u turističku infrastrukturu i povećanje privatne smještajne ponude.

Ovakav trend upućuje na činjenicu da broj smještajnih jedinica znatno premašuje broj stanovnika, što, iako potvrđuje važnost turizma kao ključne gospodarske grane, istodobno upozorava na potencijalne izazove vezane uz održivost – uključujući pritisak na infrastrukturu, javne usluge, okoliš i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Stoga je u budućem razvoju nužno usmjeriti se na kontrolirano planiranje smještajnih kapaciteta, diversifikaciju turističke ponude i balansiranje između gospodarskog rasta i očuvanja lokalne zajednice.

4.2.2.2. Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika

Definicija: Pokazatelj omjera broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika koristi se za procjenu intenziteta korištenja nekretnina za povremeni boravak u destinaciji. Nekomercijalni smještaj obuhvaća objekte u kojima se boravi povremeno (npr. kuće za odmor, vikendice ili stanovi koji se ne iznajmljuju na tržištu), ali mogu generirati određeni turistički promet ili dodatno opterećenje infrastrukture i javnih usluga.

Ovaj pokazatelj važan je jer pokazuje koliko sekundarno stanovanje i nekomercijalni boravci utječu na prostorne i infrastrukturne kapacitete destinacije, iako takav smještaj ne sudjeluje izravno u turističkom tržištu.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

Omjer kreveta u nekomercijalnom smještaju na 100 stanovnika =

$$\frac{\text{Broj kreveta u nekomercijalnom smještaju}}{\text{Broj stalnih stanovnika}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 3: Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika

	2020.	2012.	2022.	2023.	2024.
Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika	298,43	312,83	325,13	329,86	337,96

Izvor: Youare

Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika važan je pokazatelj razine turističke aktivnosti koja se odvija izvan komercijalnog tržišta – najčešće u privatnim kućama za odmor i vikendicama koje nisu registrirane za kratkoročni najam. Ovaj pokazatelj ukazuje na razmjere i intenzitet korištenja stambenih kapaciteta u turističke svrhe, ali i na sezonski karakter destinacije te njezinu ovisnost o turističkom tržištu.

Analizirani podatak pokazuje izrazito visok broj kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na broj stanovnika, što znači da značajan dio nekretnina u Gradu Pagu služi kao sekundarni turistički smještaj. To ima dvostruki učinak: s jedne strane doprinosi ukupnoj turističkoj ponudi i

fleksibilnosti smještajnih kapaciteta, a s druge strane može povećati pritisak na lokalnu infrastrukturu i usluge, osobito tijekom vršne sezone.

Visok udio nekomercijalnog smještaja također sugerira prisutnost većeg broja "drugih domova", što je tipično za mediteranske destinacije s izraženim sezonskim turizmom. Ova struktura može utjecati i na društveno-gospodarske odnose – primjerice, na dostupnost stanovanja za lokalno stanovništvo ili na porezne prihode grada.

Preporuka je kontinuirano pratiti ovaj pokazatelj i u suradnji s lokalnim vlastima razmotriti mjere koje će potaknuti uravnoteženiji razvoj smještajnih kapaciteta, potaknuti prelazak dijela nekomercijalnog smještaja u legalne tržišne tokove te osigurati da razvoj turizma ne ugrozi kvalitetu života lokalne zajednice.

4.2.2.3. Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje

Definicija: pokazatelj omjera broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kuća i stanova za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje koristi se za procjenu intenziteta turističke funkcije u stambenom fondu destinacije. Ovim pokazateljem analizira se odnos između objekata koji služe za turistički smještaj ili povremeni boravak i objekata koji se koriste za stalno stanovanje.

U turističke objekte u ovom pokazatelju uključuju se:

komercijalni smještajni objekti u domaćinstvu (apartmani, sobe za iznajmljivanje, kuće za odmor, studio apartmani i sl.) registrirani u sustavu eVisitor

kuće i stanovi za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, ali predstavljaju oblik sekundarnog stanovanja

Pokazatelj omogućuje procjenu potencijalne turistifikacije stambenog prostora, odnosno stupnja u kojem turističke aktivnosti počinju zauzimati prostor koji je primarno namijenjen stanovanju.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Omjer turističkih objekata i stanova} = \frac{\text{broj komercijalnih smještajnih objekata + broj kuća i stanova za odmor}}{\text{broj kuća i stanova za stalno stanovanje}}$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 4: Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje

	2020.	2012.	2022.	2023.	2024.
Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	1,48	1,48	1,48	1,48	1,48

Izvor: Youare

Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje u Gradu Pagu iznosi 1,48 i ostaje nepromijenjen tijekom promatranog razdoblja od 2020. do 2024. godine. Ovaj stabilan omjer znači da na svakih 100 stanova za stalno stanovanje dolazi približno 148 turističkih smještajnih objekata, što jasno ukazuje na snažnu orijentiranost grada prema turizmu i značajnu prisutnost turističke funkcije u stambenom fondu. Visoka vrijednost omjera sugerira da je velik dio stambenih jedinica prenamijenjen za turističke svrhe, što može utjecati na dostupnost stanovanja lokalnom stanovništvu, povećati cijene nekretnina te smanjiti ponudu stanova za dugoročni najam. Također, ovaj pokazatelj potvrđuje izražen sezonski karakter destinacije, s velikim brojem objekata koji se koriste isključivo tijekom glavne turističke sezone. Iako stabilnost omjera ukazuje na izostanak većih promjena u dinamici turističke izgradnje ili prenamjene stambenih jedinica, visoka vrijednost naglašava potrebu za pažljivim prostornim planiranjem i razvojnim politikama. Kako bi se osigurao održiv razvoj i očuvala kvaliteta života lokalnog stanovništva, važno je pratiti ovaj pokazatelj te razmotriti mjere koje bi uravnotežile odnos između turističke i stambene funkcije grada.

4.2.2.4. Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja

Definicija: pokazatelj broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m^2 građevinskog područja naselja koristi se za procjenu prostorne gustoće turističkog smještaja unutar izgrađenog građevinskog područja. Ovim pokazateljem analizira se intenzitet korištenja prostora za turističke svrhe u odnosu na ukupnu površinu izgrađenog dijela naselja.

Za razliku od pokazatelja koji promatraju odnos turizma i broja stanovnika, ovaj pokazatelj daje uvid u prostorni pritisak turizma, odnosno u kojoj mjeri turistički smještaj zauzima izgrađeni prostor destinacije. Time se može procijeniti postoji li rizik od prekomjerne izgradnje ili prevelike koncentracije smještajnih kapaciteta u određenim dijelovima destinacije.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Broj kreveta na 100 m}^2\text{ građevinskog područja} = \frac{\text{broj turističkih kreveta (komercijalni + kuće i stanovi za odmor)}}{\text{površina građevinskog područja naselja}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 5: Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja

	2020.	2012.	2022.	2023.	2024.
Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja	1,67	1,67	1,67	1,69	1,71

Izvor: Youare

Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m^2 građevinskog područja naselja predstavlja važan pokazatelj prostorne gustoće turističkih kapaciteta i njihovog pritiska na prostor. Ovaj pokazatelj omogućuje procjenu u kojoj mjeri je građevinsko područje

naselja opterećeno turističkom infrastrukturom te koliki je njezin utjecaj na prostorno planiranje, infrastrukturu i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Na svakih 100 m^2 građevinskog područja naselja nalazi se otprilike 1,67 kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor. Ovaj podatak ukazuje na relativno visoku koncentraciju turističkih kapaciteta u odnosu na raspoloživu površinu naselja, što znači da turizam ima značajan utjecaj na prostorno korištenje i razvoj destinacije. Takva gustoća smještajnih jedinica može doprinijeti ekonomskim koristima kroz povećanu potražnju za uslugama i sadržajima, ali istodobno stvara potrebu za pažljivim upravljanjem infrastrukturom, komunalnim sustavima i očuvanjem kvalitete života lokalnog stanovništva.

Upravo zato ovaj pokazatelj služi kao važan alat u planiranju održivog razvoja destinacije, jer pomaže donositeljima odluka u usklađivanju turističkog razvoja s prostornim kapacitetima i potrebama zajednice.

4.2.2.5. Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima

Definicija: pokazatelj strukture smještajnih kapaciteta izražen u postotnim udjelima koristi se za analizu raspodjele smještajnih kapaciteta prema vrsti smještaja u destinaciji. Cilj pokazatelja je utvrditi kakva je struktura turističke ponude te u kojoj mjeri pojedine vrste smještaja sudjeluju u ukupnom broju raspoloživih kreveta.

U okviru ovog pokazatelja smještajni kapaciteti razvrstavaju se u nekoliko osnovnih kategorija:

HOT – broj kreveta u hotelima

KMP – broj kreveta u kampovima

DOM – broj kreveta u objektima u domaćinstvu (apartmani, sobe, kuće za odmor i sl.)

PKS – broj kreveta u preostalom komercijalnom smještaju (npr. hosteli, pansioni, prenoćišta i slični objekti)

Pokazatelj se izražava kao postotni udio pojedine vrste smještaja u ukupnom broju raspoloživih kreveta. Izračunava se prema sljedećoj formuli:

$$\text{Udio pojedine vrste smještaja} = \frac{\text{broj kreveta u određenoj vrsti smještaja}}{\text{ukupan broj turističkih kreveta}} \times 100$$

Analiza strukture smještajnih kapaciteta važna je za razumijevanje turističkog profila destinacije, jer različite vrste smještaja privlače različite segmente tržišta te imaju različit utjecaj na prostorno planiranje, zapošljavanje i gospodarske učinke turizma.

Učestalost mjerenja: jednom godišnje

Tablica 6: Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima					
HOT – broj kreveta u hotelima	7,43	7,77	7,76	7,41	7,47
KMP – broj kreveta u kampovima	29,61	29,80	29,77	29,05	28,65
DOM – broj kreveta u objektima u domaćinstvu	55,35	54,56	54,67	56,84	57,55
PKS – broj kreveta u preostalom komercijalnom smještaju	7,61	7,87	7,79	6,70	6,32

Izvor: Youare

Analiza strukture smještajnih kapaciteta izražene u postotnim udjelima za razdoblje od 2020. do 2024. godine pokazuje stabilan, ali jasno izražen trend dominacije privatnog smještaja, uz relativno skroman udio hotelskih kapaciteta i lagani pad ostalih oblika smještaja. U 2020. godini hotelski kapaciteti činili su 7,43 % ukupne ponude, kampovi 29,61 %, privatni smještaj 55,35 %, a ostali komercijalni smještaj 7,61 %. Tijekom 2021. godine zabilježen je blagi rast hotelskog smještaja (7,77 %) i kampova (29,80 %), dok je udio privatnog smještaja neznatno pao na 54,56 %, a ostali smještaj porastao na 7,87 %. Godine 2022. udjeli su ostali gotovo nepromijenjeni – hotelski smještaj iznosi 7,76 %, kampovi 29,77 %, privatni smještaj 54,67 %, a ostali smještaj 7,79 %. U 2023. dolazi do blagog pada udjela hotelskog smještaja (7,41 %) i kampova (29,05 %), dok privatni smještaj raste na 56,84 %, a ostali komercijalni smještaj pada na 6,70 %. Posljednja promatrana godina, 2024., potvrđuje ove trendove – hotelski kapaciteti bilježe blagi porast na 7,47 %, kampovi nastavljaju s padom na 28,65 %, privatni smještaj dodatno raste na 57,55 %, dok udio ostalog smještaja opada na 6,32 %.

Ukupno gledano, podaci ukazuju na snažnu ovisnost destinacije o privatnom smještaju, čiji udio kontinuirano raste te 2024. godine prelazi 57 % ukupnih kapaciteta. Hotelski sektor, iako stabilan, ostaje ispod 8 % ukupne ponude, što sugerira prostor za dodatna ulaganja i diversifikaciju ponude u tom segmentu. Kampovi zadržavaju važnu ulogu u strukturi, ali uz blagi silazni trend, dok se udio ostalog komercijalnog smještaja postupno smanjuje. Ovakva struktura ukazuje na potrebu strateškog planiranja razvoja smještajnih kapaciteta, s naglaskom na uravnoteženiji odnos između različitih vrsta smještaja radi povećanja održivosti i konkurentnosti destinacije.

4.2.3. Turistička potražnja

4.2.3.1. Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone

Definicija: pokazatelj intenziteta stacionarnog turizma mjeri odnos između prosječnog broja turista koji borave u destinaciji tijekom vršnih dana turističke sezone i ukupnog broja stalnih stanovnika. Ovaj pokazatelj koristi se za procjenu razine turističkog opterećenja destinacije, odnosno za utvrđivanje u kojoj mjeri turistički promet nadmašuje ili približava broj stanovnika.

U izračun pokazatelja uključuju se svi turisti koji borave u destinaciji, neovisno o tome borave li u komercijalnom ili nekomercijalnom smještaju. Time se dobiva realnija slika stvarnog broja osoba koje u određenom trenutku koriste infrastrukturu, javne prostore i usluge destinacije.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Intenzitet turizma} = \frac{\text{prosječan dnevni broj turista u vršnom razdoblju}}{\text{broj stalnih stanovnika}}$$

Učestalost mjerenja: jednom godišnje

Rezultat:

Tablica 7: Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	3,53	4,13	4,16	3,98	4,01

Izvor: Youare

Pokazatelj intenziteta stacionarnog turizma izražen kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone pruža jasan uvid u pritisak turističkih tokova na lokalnu zajednicu i infrastrukturu destinacije. Analiza podataka za razdoblje od 2020. do 2024. pokazuje nekoliko važnih trendova i zaključaka. U 2020. godini intenzitet turizma iznosio je 3,53 turista po stanovniku, što je najniža vrijednost u promatranom razdoblju. Ovaj rezultat očekivan je s obzirom na utjecaj pandemije COVID-19 i ograničenja putovanja, koji su značajno smanjili dolaske i noćenja turista. Već 2021. godine pokazatelj raste na 4,13, a svoj vrhunac doseže 2022. s vrijednošću od 4,16 turista po stanovniku. Ovaj porast odražava snažan oporavak turističke aktivnosti i povratak međunarodnih gostiju, ali istodobno ukazuje na povećani pritisak na destinaciju, osobito u vršnim ljetnim mjesecima. U 2023. bilježi se lagani pad na 3,98, što može biti rezultat stabilizacije tržišta, sezonskih oscilacija ili učinkovitijih mjera upravljanja turističkim tokovima. Unatoč padu, pokazatelj i dalje ostaje iznad razine iz 2020., što potvrđuje da se turizam konsolidirao i zadržao visoku razinu intenziteta. U posljednjoj promatranoj godini vrijednost pokazatelja blago raste na 4,01, čime se potvrđuje stabilan pritisak turizma na destinaciju. Iako ne doseže vrhunac iz 2022., pokazatelj je i dalje visok, što naglašava važnost planiranja i održivog upravljanja resursima kako bi se očuvala kvaliteta života lokalnog stanovništva i turističko iskustvo. Analiza pokazuje da Pag ima visok i stabilan intenzitet turizma, s prosječno više od 4 turista po stanovniku tijekom vršne sezone. Takav omjer ukazuje na snažnu turističku aktivnost, ali i na potrebu za strateškim planiranjem infrastrukture, komunalnih usluga i upravljanja posjetiteljima. Održavanje ravnoteže između turističkog razvoja i kvalitete života lokalnog stanovništva postaje ključni izazov u narednim godinama.

4.2.3.2. Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama

Definicija: pokazatelj nezadovoljstva zbog gužve na ulicama, trgovima i turističkim atrakcijama mjeri percepciju lokalnog stanovništva o razini turističkog opterećenja javnih prostora u destinaciji. Riječ je o društvenom pokazatelju prihvatnog kapaciteta koji omogućuje procjenu

utječe li turistički promet na svakodnevno korištenje javnih površina i kvalitetu života lokalne zajednice.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije. Ispitanici procjenjuju razinu nezadovoljstva gužvama koristeći Likertovu ljestvicu od 1 do 7.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.4. Resursno atrakcijska osnova

4.2.4.1. Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Definicija: Pokazatelj koncentracije materijalnih atrakcija koristi se za procjenu prostorne raspodjele turističkih atrakcija unutar destinacije. Cilj ovog pokazatelja je utvrditi u kojoj mjeri su atrakcije koncentrirane na određenom području ili su prostorno ravnomjernije raspoređene.

Materijalne turističke atrakcije obuhvaćaju fizičke elemente turističke ponude kao što su kulturna baština, prirodne znamenitosti, muzeji, interpretacijski centri, povijesni lokaliteti, kulturne ustanove ili druge posjetiteljske točke koje predstavljaju motiv dolaska turista.

Pokazatelj se izračunava kao odnos broja turističkih atrakcija i površine promatranog područja destinacije, čime se dobiva uvid u gustoću atrakcija na određenom prostoru.

Formula izračuna pokazatelja:

$$\text{Koncentracija atrakcija} = \frac{\text{broj materijalnih atrakcija}}{\text{površina promatrane zone (ha)}}$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat

Tablica 8: Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	0,000528	0,000528	0,000528	0,000528	0,000528

Izvor: Youare

Pokazatelj koncentracije materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije prikazuje broj atrakcija u odnosu na površinu prostora (najčešće u hektarima) i služi za procjenu prostorne raspodjele i dostupnosti ključnih turističkih sadržaja. U razdoblju od 2020. do 2024. godine, vrijednost ovog pokazatelja ostala je konstantna na razini 0,000528, što ukazuje na stagnaciju u prostornoj raspodjeli materijalnih atrakcija kroz promatrano petogodišnje razdoblje.

Na temelju ove vrijednosti može se izračunati da jedna materijalna atrakcija otpada na približno 1.894 hektara prostora, što znači da je prostorna gustoća atrakcija vrlo niska. To sugerira da su atrakcije rijetko raspoređene i da su međusobno prostorno udaljene, što može imati implikacije na njihovu dostupnost posjetiteljima i zahtijevati dodatne napore u povezivanju i interpretaciji turističke ponude.

Stabilnost vrijednosti može se tumačiti na dva načina: s jedne strane, ona ukazuje na odsustvo većih promjena u broju ili prostornom rasporedu atrakcija, što može značiti da je destinacija već dosegla određenu razinu razvijenosti turističke ponude. S druge strane, nepromijenjena vrijednost može biti i znak nedostatka ulaganja u razvoj i valorizaciju novih atrakcija ili pak ograničenja u prostornom planiranju i zaštiti prostora.

S obzirom na važnost materijalnih atrakcija u oblikovanju turističkog doživljaja i motivaciji dolazaka, odsustvo rasta koncentracije može dugoročno utjecati na konkurentnost destinacije, osobito ako konkurentske destinacije ulažu u razvoj novih sadržaja. S druge strane, konstantna vrijednost može biti i pokazatelj strategije održivog razvoja, ako je cilj zadržati prostorni balans i spriječiti prekomjernu izgradnju koja bi narušila prirodne i kulturne resurse.

Zaključno, vrijednost pokazatelja sugerira da destinacija nije značajno mijenjala strukturu i prostorni raspored materijalnih atrakcija u posljednjih pet godina, što osigurava stabilnost ponude, ali ujedno otvara pitanje potencijala za daljnju diversifikaciju i prostorno planiranje turističke ponude u budućnosti.

4.2.4.2. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Definicija: pokazatelj koncentracije ugostiteljskih sadržaja koristi se za procjenu odnosa između potražnje za ugostiteljskim uslugama i raspoloživih kapaciteta ugostiteljskih objekata na području destinacije. Ovim pokazateljem analizira se u kojoj mjeri postojeći kapaciteti restorana, barova i drugih ugostiteljskih objekata mogu zadovoljiti broj posjetitelja u promatranom području.

U analizi se uzimaju u obzir podaci o fiskaliziranim računima izdanim u ugostiteljskim objektima tijekom određenog razdoblja, kao i ukupni broj raspoloživih sjedećih mjesta u objektima za pripremu i usluživanje hrane te u objektima za usluživanje pića. U izračun se uključuje i prosječan broj osoba koje putuju zajedno, kako bi se procijenio stvarni broj korisnika ugostiteljskih usluga.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Koncentracija ugostiteljskih sadržaja} = \frac{\text{broj fiskaliziranih računa}}{(\text{broj sjedala u ugostiteljskim objektima} / \text{prosječan broj osoba u grupi})}$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 9: Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	8,68	10,59	11,58	11,55	14,11

Izvor: Youare

Pokazatelj koncentracije ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije mjeri intenzitet korištenja ugostiteljskih kapaciteta kroz prosječan broj usluženih osoba po sjedećem mjestu tijekom vršnih dana turističke sezone. Analiza podataka u razdoblju od 2020. do 2024. godine pokazuje jasan trend rasta, uz manje oscilacije, što ukazuje na povećanu potražnju za ugostiteljskim uslugama i intenzivnije korištenje raspoloživih kapaciteta.

U 2020. godini zabilježena je početna vrijednost od 8,68 osoba po sjedećem mjestu, što ukazuje na solidnu iskorištenost kapaciteta i određeni prostor za rast. Već 2021. godine dolazi do značajnog povećanja na 10,59, što sugerira rast turističkog prometa i veću potražnju za ugostiteljskim sadržajima. Ovaj trend nastavlja se i 2022. godine, kada vrijednost doseže 11,58, vjerojatno kao rezultat većeg broja posjetitelja, proširene ponude ili dodatnih sadržaja koji privlače turiste.

Blagi pad u 2023. godini na 11,55 može se objasniti sezonskim varijacijama, promjenama u strukturi potražnje ili povećanjem broja dostupnih sjedećih mjesta, čime se omjer iskorištenosti blago smanjuje. Ipak, vrijednost ostaje na visokoj razini, što ukazuje na stabilno visoku razinu potražnje. Najveći rast zabilježen je u 2024. godini, kada pokazatelj doseže 14,11, što predstavlja rekordnu vrijednost u promatranom razdoblju. Ovaj porast ukazuje na vrlo visoku iskorištenost ugostiteljskih objekata, što znači da jedno sjedeće mjesto u prosjeku posluži više od 14 osoba tijekom vršnih dana.

Stručna interpretacija ovih rezultata upućuje na nekoliko ključnih zaključaka. Prvo, destinacija se nalazi u fazi kontinuiranog rasta turističkog prometa, što stvara pozitivan učinak na ugostiteljski sektor i potvrđuje njegovu važnost u ukupnoj turističkoj ponudi. Drugo, visoka razina iskorištenosti ukazuje na potrebu strateškog planiranja i daljnjeg razvoja kapaciteta – bilo kroz povećanje broja ugostiteljskih objekata, optimizaciju postojećih kapaciteta ili diverzifikaciju ponude. Treće, nagli rast iskorištenosti u 2024. godini može biti i signal mogućeg pritiska na infrastrukturu, što zahtijeva pažljivo upravljanje kako bi se izbjegli problemi s prenapučenošću i očuvala kvaliteta usluge.

Općenito, analiza potvrđuje da je destinacija postala sve atraktivnija i konkurentnija na tržištu, a ugostiteljski sektor jedan od ključnih pokazatelja tog razvoja. U budućem planiranju turističkog razvoja važno je uskladiti rast potražnje s održivim razvojem kapaciteta kako bi se osigurala dugoročna kvaliteta i konkurentnost destinacije.

4.2.4.3. Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)

Definicija: pokazatelj je ocjena kakvoće morske vode za kupanje, koja daje informaciju o stanju voda/mora za kupanje i rekreaciju unutar vremenskog razdoblja trajanja sezone kupanja na lokacijama uzorkovanja. Ocjene su javno dostupne u cilju zaštite zdravlja kupača, održivog gospodarenja plažama te informiranja javnosti.

Rezultat

Tablica 10: Ocjena kakvoće mora za kupanje na plažama

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Ocjena kakvoće mora za kupanje na plažama	izvrsno	izvrsno	izvrsno	izvrsno	izvrsno

Izvor: Youare

Pokazatelj kakvoće mora za kupanje na plažama jedan je od ključnih indikatora ekološke održivosti i kvalitete turističke ponude destinacije. Analiza podataka u razdoblju od 2020. do 2024. godine pokazuje kontinuirano visoku razinu kvalitete mora, s ocjenom **„izvrsno“** u svim promatranim godinama. Ovaj rezultat ukazuje na stabilne i učinkovite sustave upravljanja okolišem, što uključuje zaštitu obalnog područja, kontrolu ispuštanja otpadnih voda te očuvanje prirodnih ekosustava.

Stalna ocjena „izvrsno“ potvrđuje da su uvjeti za kupanje i rekreaciju na plažama izrazito povoljni i zadovoljavaju najviše standarde kvalitete. Takav kontinuitet iznimno je važan u kontekstu turističke konkurentnosti jer čistoća mora predstavlja jedan od glavnih motiva dolaska turista na obalne destinacije. Osim što pridonosi atraktivnosti i imidžu destinacije kao ekološki očuvane i sigurne, visoka kvaliteta mora ima i pozitivan učinak na zdravlje posjetitelja te očuvanje bioraznolikosti morskog ekosustava.

Ovi rezultati također ukazuju na uspješno provođenje mjera zaštite okoliša i održivog upravljanja obalnim područjem, što je od presudne važnosti u kontekstu klimatskih promjena i sve većeg pritiska turizma na prirodne resurse. Kontinuirano „izvrsno“ stanje mora doprinosi dugoročnoj održivosti destinacije, jača njezinu reputaciju i povećava konkurentsku prednost na međunarodnom turističkom tržištu.

4.2.4.4. Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone

Definicija: procjena raspoloživog ukupnog kupališnog prostora u danima vršne turističke sezone po potencijalnom kupaču. Ukupni kupališni prostor je površina plaža te svih ostalih obalnih prostora koji se mogu (i već se koriste) za kupanje, a nisu razvojnim dokumentima definirani kao plaže

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat

Tablica 11: Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone, (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)	2,86	2,49	2,46	2,52	2,50

Izvor: Youare

Pokazatelj raspoložive površine plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone važan je indikator kvalitete boravka i održivosti turističke ponude jer pokazuje koliko je prostorne udobnosti dostupno posjetiteljima u najopterećenijem dijelu godine. Analiza podataka za razdoblje od 2020. do 2024. godine pokazuje blagi, ali kontinuirani pad raspoložive površine po kupaču u odnosu na početno stanje. U 2020. godini svaki kupač u prosjeku je imao 2,86 m^2 plažnog prostora, dok je ta vrijednost do 2024. godine smanjena na 2,50 m^2. Najniža vrijednost zabilježena je 2022. godine (2,46 m^2), nakon čega slijedi blago povećanje i stabilizacija, ali se razina raspoloživog prostora nije vratila na razinu iz 2020. godine. Ovakav trend ukazuje na povećani pritisak posjetitelja na obalni prostor, što je posljedica rasta turističkog prometa i povećanja broja jednodnevnih posjetitelja, ali i na prostorna ograničenja s kojima se destinacija suočava jer plažni prostori često ne mogu rasti u skladu s potražnjom. Istodobno, blaga stabilizacija posljednjih godina sugerira da su poduzete mjere prostornog planiranja, diversifikacije ponude ili upravljanja gužvama dale određene rezultate. Vrijednosti oko 2,5 m^2 po kupaču i dalje se mogu smatrati prihvatljivima, ali kontinuirani pad ukazuje na potrebu za daljnjim planiranjem i reguliranjem turističkih tokova, osobito u vršnim razdobljima. Održavanje ili povećanje dostupne površine izravno utječe na kvalitetu doživljaja posjetitelja, percepciju destinacije i ukupnu održivost turizma. Stoga, iako trenutno stanje nije zabrinjavajuće, trend smanjenja raspoloživog prostora zahtijeva pažljivo praćenje i daljnje strateško upravljanje kako bi se očuvala konkurentnost i visoka kvaliteta boravka u budućnosti.

4.2.4.5. Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine

Definicija: pokazatelj kakvoće zraka na mjernim stanicama na području destinacije koristi se za procjenu utjecaja turističkih aktivnosti na stanje okoliša, odnosno na kvalitetu zraka u destinaciji. Ovim pokazateljem prati se postoji li razlika u kvaliteti zraka tijekom razdoblja povećanog turističkog prometa (lipanj – rujan) u odnosu na ostatak godine.

Podaci o kvaliteti zraka preuzimaju se iz službenih nacionalnih sustava praćenja kvalitete zraka, odnosno iz objedinjenih izvješća Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije te Državnog hidrometeorološkog zavoda (DHMZ). U procjeni kvalitete zraka uzimaju se u obzir koncentracije različitih onečišćujućih tvari, poput lebdećih čestica (PM10 i PM2.5), dušikovih oksida (NO_2), sumpornog dioksida (SO_2) i ozona (O_3).

Kvaliteta zraka klasificira se prema kategorijama definiranima u nacionalnom zakonodavstvu:

I. kategorija – zrak je čist ili neznatno onečišćen

II. kategorija – zrak je umjereno onečišćen

III. kategorija – zrak je prekomjerno onečišćen

U okviru ovog pokazatelja analizira se postoji li pogoršanje kvalitete zraka tijekom turističke sezone, što bi moglo upućivati na povećane emisije povezane s prometom, većom potrošnjom energije ili drugim turističkim aktivnostima.

Učestalost mjerenja: jednom godišnje

Rezultat

Tablica 12: Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine	I kategorija	I kategorija	I kategorija	I kategorija	I kategorija

Izvor: Youare

Pokazatelj kakvoće zraka na mjernim stanicama u destinaciji tijekom glavne turističke sezone (lipanj – rujan) u odnosu na ostatak godine pokazuje konzistentno visoku kvalitetu zraka u promatranom razdoblju od 2020. do 2024. godine, s ocjenom „I. kategorija“ u svim analiziranim godinama. Ova kategorija predstavlja najvišu razinu kakvoće zraka, što znači da su koncentracije onečišćujućih tvari tijekom cijele godine, uključujući i razdoblje povećane turističke aktivnosti, u granicama propisanih vrijednosti te ne predstavljaju rizik za zdravlje stanovništva ili okoliš.

Takvi rezultati ukazuju na činjenicu da turizam, unatoč sezonskom povećanju prometa, broju posjetitelja i gospodarskim aktivnostima, nema značajan negativan utjecaj na kvalitetu zraka u destinaciji. Održavanje izvrsne kakvoće zraka moguće je zahvaljujući nekoliko čimbenika: učinkovitoj prostornoj i prometnoj regulaciji, visokoj razini zelenih površina, kvalitetnim sustavima upravljanja otpadom i energijom te održivim praksama u gospodarskim i turističkim djelatnostima.

Stabilnost ovog pokazatelja kroz petogodišnje razdoblje važan je signal održivosti destinacije, jer potvrđuje da povećanje turističkih aktivnosti ne dovodi do narušavanja osnovnih ekoloških parametara. Osim što ima izravne pozitivne učinke na zdravlje i kvalitetu života stanovnika i posjetitelja, ovako visoka kakvoća zraka doprinosi i konkurentnosti destinacije, osobito u kontekstu održivog i zdravstveno sigurnog turizma. Dugoročno, zadržavanje ovog standarda treba ostati prioritet, uz stalno praćenje mogućih izvora onečišćenja i prilagodbu lokalnih politika okoliša promjenama klimatskih i gospodarskih uvjeta.

4.2.4.6. Utjecaj turizma na izgled destinacije

Definicija: pokazatelj utjecaja turizma na izgled destinacije procjenjuje percepciju lokalnog stanovništva o tome doprinosi li turistički razvoj uređenju prostora, očuvanju kulturne i prirodne baštine te općem estetskom dojmu destinacije. Riječ je o društvenom pokazatelju koji omogućuje uvid u to kako lokalna zajednica doživljava promjene u prostoru koje su povezane s razvojem turističkih aktivnosti.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju utjecaj turizma na izgled mjesta koristeći ljestvicu odgovora.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.4.7. Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora

Definicija: pokazatelj utjecaja turizma na korištenje javnog prostora procjenjuje percepciju lokalnog stanovništva o tome utječe li turistički promet na dostupnost i način korištenja javnih površina u destinaciji. Javni prostori u ovom kontekstu uključuju ulice, trgove, parkove, šetnice, rekreacijske površine i druge prostore koji su namijenjeni svakodnevnom korištenju od strane stanovnika i posjetitelja.

Razvoj turizma može povećati intenzitet korištenja javnih prostora, osobito u razdobljima povećanog turističkog prometa. U takvim situacijama može doći do percepcije prenapučenosti ili konflikta u korištenju prostora između lokalnog stanovništva i turista. Upravo zato ovaj pokazatelj predstavlja važan element procjene društvenog prihvatnog kapaciteta destinacije.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju utjecaj turizma na korištenje javnih prostora.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.4.8. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

Definicija: pokazatelji zadovoljstva ljepotom mjesta, uređenosti mjesta i uređenosti glavnih atrakcija koriste se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o estetskoj kvaliteti i uređenosti prostora u destinaciji. Vizualna kvaliteta prostora, održavanje javnih površina te stanje turističkih atrakcija predstavljaju važne elemente ukupnog doživljaja destinacije, kako za posjetitelje tako i za lokalno stanovništvo.

U okviru ovog pokazatelja analiziraju se tri aspekta percepcije prostora:

PH2 – zadovoljstvo ljepotom mjesta

PH3 – zadovoljstvo uređenošću mjesta

PH4 – zadovoljstvo uređenošću glavnih turističkih atrakcija

Podaci za ove pokazatelje prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju svoje zadovoljstvo koristeći Likertovu ljestvicu od 1 do 7,

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.5. Okoliš

4.2.5.1. Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći

Definicija: pokazatelj razine buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine koristi se za procjenu utjecaja turističkog prometa na akustično opterećenje prostora u destinaciji. Povećanje broja posjetitelja, intenzivnije korištenje prometne infrastrukture, rad ugostiteljskih objekata te održavanje javnih događanja mogu dovesti do povećanja razine buke, osobito tijekom razdoblja najveće turističke aktivnosti.

U analizi se promatraju dvije osnovne mjere buke:

- Lday – prosječna razina buke tijekom dnevnog razdoblja
- Lnight – prosječna razina buke tijekom noćnog razdoblja

Dobivene vrijednosti uspoređuju se s referentnim odnosno dopuštenim razinama buke propisanima nacionalnim zakonodavstvom. Referentne vrijednosti u ovom slučaju iznose:

- 55 dB za dnevno razdoblje (Lday)
- 45 dB za noćno razdoblje (Lnight)

Pokazatelj se izračunava kao razlika između izmjerene prosječne razine buke u promatranom razdoblju i referentne vrijednosti, čime se utvrđuje odstupanje od dopuštenih razina buke.

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.5.2. Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone

Definicija: pokazatelj iritacije razinom buke koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o utjecaju buke povezane s turističkim aktivnostima na kvalitetu života u destinaciji. Povećana razina buke često je povezana s intenzivnijim prometom, radom ugostiteljskih objekata,

održavanjem javnih događanja i drugim aktivnostima koje se javljaju u razdobljima povećanog turističkog prometa.

Ovaj pokazatelj važan je za procjenu društvenog prihvatnog kapaciteta destinacije, jer dugotrajna ili intenzivna izloženost buci može negativno utjecati na zadovoljstvo stanovnika, kvalitetu stanovanja i opću percepciju turističkog razvoja.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici procjenjuju u kojoj mjeri buka predstavlja problem u njihovom svakodnevnom životu. Procjena se vrši pomoću Likertove ljestvice od 1 do 7.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.5.3. Utjecaj buke na kvalitetu boravka

Definicija: pokazatelj utjecaja buke na kvalitetu boravka procjenjuje u kojoj mjeri buka povezana s turističkim aktivnostima utječe na subjektivni doživljaj kvalitete života lokalnog stanovništva. Dok prethodni pokazatelj (5.2) mjeri razinu iritacije bukom, ovaj pokazatelj usmjeren je na procjenu toga narušava li buka osjećaj ugode i svakodnevni boravak stanovnika u destinaciji.

Povećana razina buke može biti povezana s različitim turističkim aktivnostima, uključujući promet, rad ugostiteljskih objekata, organizaciju manifestacija i povećanu koncentraciju posjetitelja na pojedinim lokacijama. Takvi utjecaji mogu u određenim situacijama dovesti do smanjenja kvalitete boravka stanovnika, osobito u blizini turistički intenzivnih područja.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju u kojoj mjeri buka utječe na njihovu kvalitetu boravka. Procjena se provodi pomoću Likertove ljestvice od 1 do 7.

Učestalost mjerenja**:** svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.6. Prostor

4.2.6.1. Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica

Definicija: pokazatelj udjela stambenih jedinica turističke namjene u ukupnom broju stambenih jedinica koristi se za procjenu razine turistifikacije stambenog fonda u destinaciji. Ovim pokazateljem analizira se u kojoj mjeri se stambeni prostor koristi za turističke svrhe, odnosno koliki dio ukupnog broja stanova i kuća služi za kratkoročni turistički najam ili druge oblike turističkog smještaja.

U stambene jedinice turističke namjene ubrajaju se objekti koji se koriste za pružanje usluga smještaja turistima, poput apartmana, soba za iznajmljivanje, kuća za odmor i sličnih oblika privatnog smještaja. Takvi objekti najčešće su registrirani u sustavu eVisitor i predstavljaju značajan dio turističke ponude u mnogim destinacijama.

Ovaj pokazatelj posebno je važan jer omogućuje procjenu potencijalnog utjecaja turizma na dostupnost stanovanja za lokalno stanovništvo. U destinacijama s izrazito razvijenim turizmom velik udio turističkih stambenih jedinica može dovesti do smanjenja dostupnosti stanova za stalno stanovanje, povećanja cijena nekretnina te promjena u društvenoj strukturi naselja.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Udio turističkih stambenih jedinica} = \frac{\text{broj stambenih jedinica turističke namjene}}{\text{ukupan broj stambenih jedinica}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: jednom godišnje

Rezultat:

Tablica 13: Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica	160,67	161,12	165,09	174,38	180,22

Izvor: Youare

Podaci o udjelu stambenih jedinica turističke namjene (komercijalnih i nekomercijalnih kapaciteta) u ukupnom broju stambenih jedinica u razdoblju od 2020. do 2024. pokazuju kontinuiran i značajan rast. U 2020. taj je udio iznosio 160,67, što znači da je već tada na svakih 100 objekata u kojima se stalno živi dolazilo više od 160 turističkih jedinica. U narednim godinama udio se postepeno povećavao – na 161,12 u 2021., 165,09 u 2022. te 174,38 u 2023. godini. Najveća vrijednost zabilježena je u 2024., kada udio doseže 180,22, što predstavlja rast od gotovo 20 postotnih bodova u odnosu na početnu 2020. godinu. Ovi rezultati jasno ukazuju na snažan i sve izraženiji pritisak turističkih namjena na stambeni fond destinacije. Povećanje broja turističkih jedinica u odnosu na objekte namijenjene stalnom stanovanju sugerira da turizam postaje dominantna funkcija prostora. To može imati niz društveno-ekonomskih i prostorno-planskih implikacija, uključujući smanjenje dostupnosti stanovanja za lokalno stanovništvo, promjene u demografskoj strukturi te povećani sezonalni pritisak na infrastrukturu i javne usluge. Kontinuirani

rast udjela turističkih kapaciteta ukazuje na intenzivnu turistifikaciju prostora, pri čemu se stambeni fond sve više preusmjerava iz funkcije trajnog stanovanja prema turističkoj upotrebi. Takav trend zahtijeva pažljivo planiranje i upravljanje kako bi se očuvala ravnoteža između potreba lokalne zajednice i razvoja turizma.

4.2.6.2. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Definicija: pokazatelj maksimalnog potencijala izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene koristi se za procjenu ukupnog kapaciteta prostornog razvoja unutar postojećih građevinskih zona naselja. Analizom ovog pokazatelja moguće je utvrditi koliki je potencijal dodatne izgradnje unutar već planiranih građevinskih područja, uzimajući u obzir i neizgrađene površine te mogućnosti dogradnje ili rekonstrukcije unutar već izgrađenih dijelova naselja.

Mješovita namjena građevinskog područja naselja podrazumijeva zone u kojima je dopuštena kombinacija različitih funkcija, uključujući stanovanje, poslovne djelatnosti, javne sadržaje i druge kompatibilne namjene. U takvim zonama potencijal izgradnje ne odnosi se samo na potpuno neizgrađene površine, nego i na mogućnost dodatnog iskorištavanja već izgrađenih parcela kroz rekonstrukciju, nadogradnju ili zamjensku gradnju u skladu s prostorno-planskim uvjetima.

Procjena maksimalnog potencijala izgradnje temelji se na urbanističkim parametrima propisanim prostornim planovima, poput koeficijenta izgrađenosti (kig) i koeficijenta iskoristivosti (kis), koji definiraju dopušteni intenzitet gradnje na određenom zemljištu.

Pokazatelj se može izraziti kao odnos maksimalno dopuštene izgrađene površine i postojeće izgrađene površine, prema sljedećoj formuli:

$$\text{Potencijal dodatne izgradnje} = \text{maksimalno dopuštena izgrađena površina} - \text{postojeća izgrađena površina}$$

gdje je:

- maksimalno dopuštena izgrađena površina – površina koja se može izgraditi prema uvjetima prostornog plana (na temelju koeficijenata izgrađenosti i iskoristivosti)
- postojeća izgrađena površina – trenutačno izgrađena površina unutar građevinskog područja

Ukupni potencijal izgradnje može se dodatno izraziti i kao udio raspoloživog prostora za gradnju u odnosu na ukupnu površinu građevinskog područja:

$$\text{Udio potencijala izgradnje} = \frac{\text{maksimalno dopuštena izgrađena površina} - \text{postojeća izgrađena površina}}{\text{maksimalno dopuštena izgrađena površina}} \times 100$$

Ova analiza omogućuje procjenu koliko prostora za daljnji razvoj naselja postoji unutar već definiranih građevinskih zona, što je važno za planiranje buduće stambene i gospodarske izgradnje. Istodobno, pokazatelj omogućuje procjenu može li se daljnji razvoj destinacije ostvariti unutar postojećih građevinskih područja, čime se smanjuje potreba za širenjem naselja na nove, **do sada neizgrađene površine izvan planiranih urbanih zona.**

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene	11.100	11.100	11.100	11.100	11.100

Izvor: Youare

Podaci o maksimalnom potencijalu izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene pokazuju potpunu stabilnost u razdoblju od 2020. do 2024. godine, s konstantnom vrijednošću od 11.100 tijekom cijelog promatranog razdoblja. Ovakav trend sugerira da u analiziranom razdoblju nije bilo promjena u prostorno-planskoj dokumentaciji koje bi utjecale na povećanje ili smanjenje potencijalnih građevinskih kapaciteta.

Ova stabilnost može se tumačiti na nekoliko načina. S jedne strane, ona ukazuje na to da su prostorni planovi već unaprijed definirani na način koji zadovoljava trenutne i očekivane razvojne potrebe, čime se osigurava predvidljivost i kontinuitet u urbanističkom planiranju. S druge strane, činjenica da potencijal ostaje nepromijenjen može ukazivati i na određenu rigidnost u prostornom planiranju te nedostatak prilagodbe novim razvojnim okolnostima, poput porasta stanovništva, migracija, demografskih promjena ili povećanih potreba za stambenim i turističkim kapacitetima.

Važno je naglasiti da se maksimalni potencijal izgradnje ne odnosi nužno na stvarnu izgradnju, već predstavlja gornju granicu mogućeg razvoja sukladno važećim prostornim planovima. U tom kontekstu, konstantnost pokazatelja može ukazivati na relativnu prostornu zasićenost ili na stratešku odluku da se očuva postojeća urbana struktura i izbjegne prekomjerna urbanizacija.

U budućem planiranju bilo bi korisno razmotriti revidiranje ovih kapaciteta u skladu s promjenama u socioekonomskim trendovima, potrebama lokalnog stanovništva i održivim razvojnim ciljevima, kako bi se osigurala ravnoteža između gospodarskog razvoja, turističkog pritiska i kvalitete života stanovnika.

4.2.6.3. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Definicija: pokazatelj mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene unutar građevinskog područja naselja koristi se za procjenu prostornog potencijala destinacije za daljnji razvoj stambenog fonda. Ovim pokazateljem analizira se koliki dio građevinskog područja naselja koji je namijenjen mješovitoj namjeni još uvijek nije izgrađen te koliki potencijal postoji za izgradnju novih stambenih objekata.

Mješovita namjena građevinskog područja naselja obuhvaća zone u kojima je dopuštena kombinacija različitih funkcija, poput stanovanja, poslovnih djelatnosti, uslužnih sadržaja i drugih kompatibilnih namjena. Neizgrađene površine unutar tih zona predstavljaju prostorni potencijal za daljnju izgradnju, uključujući i razvoj novih stambenih kapaciteta.

Analiza ovog pokazatelja važna je u kontekstu upravljanja turističkim razvojem jer omogućuje procjenu raspoloživosti prostora za stanovanje lokalnog stanovništva, ali i mogućnosti planiranja novih turističkih ili poslovnih sadržaja bez narušavanja prostorne ravnoteže naselja.

Pokazatelj se izračunava kao odnos neizgrađenih površina mješovite namjene i ukupne površine mješovite namjene unutar građevinskog područja naselja, prema sljedećoj formuli:

$$\text{Udio neizgrađenih površina mješovite namjene} = \frac{\text{površina neizgrađenog građevinskog zemljišta mješovite namjene}}{\text{ukupna površina građevinskog područja mješovite namjene}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat

Tablica 14: Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja.	8.500	8.500	8.500	8.500	8.500

Izvor: Youare

Podaci o mogućnostima nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja pokazuju potpunu stagnaciju tijekom cijelog promatranog razdoblja od 2020. do 2024. godine. Vrijednost ovog pokazatelja ostaje konstantna na razini od 8.500, što upućuje na činjenicu da se u promatranom razdoblju nisu mijenjale prostorne pretpostavke niti su planirani dodatni kapaciteti za širenje stambene izgradnje unutar postojećih granica građevinskog područja.

Ova stabilnost može imati dvojako značenje. S jedne strane, ona sugerira da je prostorno-planska dokumentacija već prethodno definirala maksimalne mogućnosti razvoja i da prostorni kapaciteti nisu iscrpljeni, odnosno da još uvijek postoji dovoljno prostora za stambenu izgradnju unutar postojećih granica. S druge strane, nepromijenjen broj mogućih stambenih jedinica može ukazivati i na ograničenja u prostornom planiranju ili na odsustvo strateških promjena u prostornom razvoju naselja, unatoč rastućoj potražnji za stanovanjem i evidentnom turistifikacijom prostora.

U kontekstu rastućeg udjela stambenih jedinica turističke namjene, činjenica da se prostorni kapaciteti za novu stambenu izgradnju ne povećavaju mogla bi dodatno produbiti pritisak na tržište nekretnina i otežati dostupnost stanovanja lokalnom stanovništvu. Dugoročno, ova situacija naglašava važnost strateškog planiranja i potencijalne potrebe za revidiranjem prostornih planova kako bi se osigurala ravnoteža između turističkog razvoja i potreba lokalne zajednice za adekvatnim stambenim fondom.

4.2.6.4. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji

Definicija: pokazatelj utjecaja pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o društvenim i prostornim učincima razvoja privatnog turističkog smještaja u destinaciji. U mnogim turističkim destinacijama rast broja apartmana može utjecati na dostupnost stanovanja, cijene nekretnina, strukturu stanovništva i svakodnevni život lokalne zajednice.

Pretvaranje stanova u turističke apartmane često je povezano s procesom tzv. apartmanizacije, odnosno postupnog povećanja udjela turističkog smještaja u stambenom fondu. U određenim destinacijama taj proces može dovesti do smanjenja broja stanova dostupnih za stalno stanovanje, povećanja cijena nekretnina ili promjena u društvenoj strukturi naselja.

Ovaj pokazatelj procjenjuje u kojoj mjeri lokalno stanovništvo prepoznaje takve procese u svojoj destinaciji te smatra li da oni utječu na kvalitetu života.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane koristeći ljestvicu odgovora.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.7. Komunalna infrastruktura

4.2.7.1. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – voda

Definicija: pokazatelj vršnog opterećenja sustava vodoopskrbe koristi se za procjenu utjecaja turističkog prometa na potrošnju vode u destinaciji. Ovim pokazateljem analizira se u kojoj mjeri povećanje broja turista tijekom vršnog razdoblja turističke sezone utječe na ukupnu potrošnju vode i opterećenje vodoopskrbne infrastrukture.

Sustavi vodoopskrbe u turističkim destinacijama često su dimenzionirani prema potrebama stalnog stanovništva, dok sezonski porast broja korisnika može dovesti do privremenog povećanja potrošnje vode. Upravo zato ovaj pokazatelj omogućuje procjenu koliko turistički promet doprinosi ukupnom opterećenju sustava.

Analiza se temelji na usporedbi potrošnje vode u mjesecu s najmanjim turističkim prometom i mjesecu s najvećim turističkim prometom, uzimajući u obzir broj ostvarenih noćenja i broj stanovnika destinacije.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Vršno opterećenje vodoopskrbnog sustava} = \frac{\left(\frac{F_2 - F_1}{T_2 - T_1}\right)}{\left(\frac{F_1}{S}\right)} \times 100$$

gdje je:

- F_1 – ukupna potrošnja vode u mjesecu s najmanjim brojem noćenja
- F_2 – ukupna potrošnja vode u mjesecu s najvećim brojem noćenja
- T_1 – broj noćenja u mjesecu s najmanjim brojem noćenja
- T_2 – broj noćenja u mjesecu s najvećim brojem noćenja
- S – broj stalnih stanovnika destinacije

Rezultat pokazatelja izražava koliki je odnos dodatne potrošnje vode povezane s turizmom u odnosu na potrošnju vode po stanovniku.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 15: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – voda

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda	151,18	184,57	212,60	181,55	186,85

Izvor: Youare

Pokazatelj „Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma u ukupnoj potrošnji vode“ mjeri koliki dio ukupnih vodnih resursa destinacije odlazi na potrebe turističkog sektora – hotela, apartmana, kuća za odmor i ugostiteljskih objekata – u mjesecima najveće turističke aktivnosti, u usporedbi s razdobljima minimalne potrošnje. Drugim riječima, pokazatelj odražava koliki dodatni pritisak turizam stvara na vodoopskrbni sustav tijekom sezone. Vrijednosti izražene u postocima pokazuju koliko je potrošnja vode veća u vršnim mjesecima u odnosu na baznu razinu. Ako je pokazatelj 150 %, to znači da je potrošnja vode 50 % veća nego u razdoblju s najmanjom potrošnjom, dok vrijednost iznad 200 % znači da se količina potrošene vode više nego udvostručila.

Analiza kretanja pokazatelja u razdoblju od 2020. do 2024. otkriva jasne trendove sezonalnosti i pritiska turizma na resurse. U 2020. godini zabilježena je najniža vrijednost od 151,18 %, što se može povezati s pandemijom i smanjenim turističkim prometom, zbog čega je potrošnja vode bila tek oko 51 % veća od bazne. Već 2021. godine bilježi se značajan porast na 184,57 %, što ukazuje na oporavak turizma i rast potrošnje, a 2022. godina donosi najvišu vrijednost u promatranom razdoblju – čak 212,60 %. To znači da je potrošnja vode u vršnim mjesecima bila više nego dvostruko veća u odnosu na izvansezonsku, što jasno ukazuje na snažan pritisak turizma na

infrastrukturu i potencijalne rizike za održivost sustava. U 2023. godini dolazi do pada pokazatelja na 181,55 %, što se može tumačiti kao rezultat stabilizacije tržišta, učinkovitijih mjera upravljanja potrošnjom vode ili povećanja kapaciteta sustava. Blagi porast u 2024. na 186,85 % sugerira da se potrošnja ponovno povećala, ali i dalje ostaje ispod vrhunca iz 2022.

Ovi podaci potvrđuju da turizam ima izuzetno snažan utjecaj na sezonske oscilacije potrošnje vode i da u vršnim mjesecima značajno povećava pritisak na vodoopskrbnu infrastrukturu. Vrijednosti pokazatelja koje su redovito iznad 150 % znače da potražnja za vodom raste za više od polovice u odnosu na osnovne potrebe stanovništva, dok vrijednosti iznad 200 % pokazuju da turizam troši više nego dvostruko veće količine vode. Takva razina opterećenja zahtijeva strateško planiranje, ulaganja u infrastrukturu i održivo upravljanje resursima kako bi se osigurala dovoljna opskrba vodom i očuvala kvaliteta života lokalnog stanovništva uz paralelni razvoj turizma.

4.2.7.2. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – električna energija

Definicija: pokazatelj vršnog opterećenja elektroenergetskog sustava koristi se za procjenu utjecaja turističkog prometa na potrošnju električne energije u destinaciji. Analizom se uspoređuje potrošnja električne energije u razdoblju najmanjeg turističkog prometa i u razdoblju najvećeg turističkog prometa, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri turizam utječe na opterećenje elektroenergetske infrastrukture.

U turističkim destinacijama povećanje broja posjetitelja tijekom vršnih mjeseci često dovodi do povećane potrošnje električne energije zbog intenzivnijeg korištenja smještajnih kapaciteta, ugostiteljskih objekata, klimatizacijskih sustava, rasvjete i drugih energetskih potreba povezanih s turističkim aktivnostima. Ovaj pokazatelj omogućuje procjenu koliko turistički promet utječe na ukupnu potrošnju električne energije u odnosu na potrošnju povezanu s potrebama stalnog stanovništva.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Vršno opterećenje elektroenergetskog sustava} = \frac{E_2 - E_1}{E_2} \times 100$$

gdje je:

- E_1 – ukupna finalna potrošnja električne energije u mjesecu s najmanjim brojem noćenja
- E_2 – ukupna finalna potrošnja električne energije u mjesecu s najvećim brojem noćenja

Dobivena vrijednost pokazuje koliki je relativni udio promjene potrošnje električne energije u razdoblju najvećeg turističkog prometa.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 16: Potrošnja električne energije po noćenju turista

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Potrošnja električne energije po noćenju turista	-	-	2,90	4	5,29

Izvor: Youare

Potrošnja električne energije po turističkom noćenju bilježi kontinuirani rast u promatranom razdoblju, pri čemu je pokazatelj porastao s 2,90 kWh u 2022. godini na 4,00 kWh u 2023., odnosno 5,29 kWh po noćenju u 2024. godini. Riječ je o ukupnom povećanju od približno 82,4 % u dvije godine, što ukazuje na rast energetske intenzivnosti turističke aktivnosti na području Grada Paga.

Porast ovog pokazatelja može biti posljedica više razine komfora u smještajnim objektima, intenzivnijeg korištenja rashladnih sustava, bazenske i wellness infrastrukture te općenito većeg standarda turističke ponude. Istodobno, trend može upućivati i na potrebu za daljnjim

ulaganjima u energetsku učinkovitost smještajnih kapaciteta i primjenu obnovljivih izvora energije, osobito u objektima koji ostvaruju najveći broj noćenja.

S obzirom na to da podaci za 2020. i 2021. godinu nisu dostupni, preporučuje se uspostava kontinuiranog sustava godišnjeg praćenja pokazatelja, kako bi se dugoročno mogla procijeniti učinkovitost mjera održivog upravljanja energijom u destinaciji.

Tablica 17: Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika	-	-	7,73	9,7	10,35

Izvor: Youare

Potrošnja električne energije po stanovniku/noćenju pokazuje kontinuiran rast u razdoblju od 2022. do 2024. godine, pri čemu je vrijednost porasla s 7,73 u 2022. godini na 9,70 u 2023., te na 10,35 u 2024. godini. Ukupno povećanje u promatranom razdoblju iznosi približno 33,9 %, što ukazuje na rast ukupne energetske potrošnje u odnosu na broj stanovnika odnosno jedinicu praćenja.

Ovakav trend može odražavati povećanu potrošnju u kućanstvima, rast životnog standarda, veće korištenje klimatizacijskih i grijaćih sustava te dodatno opterećenje infrastrukture tijekom turističke sezone, osobito u destinaciji poput Paga gdje sezonske oscilacije značajno utječu na lokalni sustav opskrbe energijom. Istodobno, rast pokazatelja može upućivati na potrebu za sustavnijim mjerama energetske učinkovitosti u privatnom i javnom sektoru, kao i na poticanje korištenja obnovljivih izvora energije.

S obzirom na nedostatak podataka za 2020. i 2021. godinu, preporučuje se kontinuirano godišnje praćenje pokazatelja radi preciznijeg sagledavanja dugoročnih trendova i utjecaja turističke aktivnosti na energetsku potrošnju lokalne zajednice.

Tablica 18: Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika	-	-	37,41	41,19	51,11

Izvor: Youare

Pokazatelj omjera potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika bilježi kontinuiran rast u razdoblju od 2022. do 2024. godine, s vrijednosti 37,41 u 2022., 41,19 u 2023. te 51,11 u 2024. godini. Ukupni rast u promatranom razdoblju iznosi približno 36,6 %, pri čemu je posebno izražen porast u posljednjoj godini.

Rast ovog omjera upućuje na to da turistička aktivnost generira sve veće opterećenje elektroenergetskog sustava u odnosu na lokalno stanovništvo, što je karakteristično za izrazito sezonske destinacije poput Grada Paga. Povećanje može biti posljedica većeg broja noćenja u objektima više kategorije, intenzivnijeg korištenja klimatizacije, bazena, wellness sadržaja i drugih energetski zahtjevnih usluga koje podižu prosječnu potrošnju po turističkom boravku.

Iz perspektive upravljanja destinacijom, ovakav trend jasno ukazuje na potrebu za uvođenjem mjera energetske učinkovitosti u turističkom sektoru, poticanjem korištenja obnovljivih izvora energije te modernizacijom lokalne elektroenergetske infrastrukture, osobito u razdobljima vršnog sezonskog opterećenja. Ovaj pokazatelj važan je i kao signal za planiranje infrastrukturnih

kapaciteta kako bi se osigurala dugoročna održivost razvoja turizma bez negativnog utjecaja na kvalitetu života lokalnog stanovništva

Zaključak

Analiza pokazatelja potrošnje električne energije po turističkom noćenju, po stanovniku te omjera potrošnje između turista i stanovnika ukazuje na jasan i kontinuiran trend rasta energetske potrošnje u razdoblju 2022.–2024. godine. Sva tri pokazatelja bilježe povećanje, pri čemu je posebno izražen rast potrošnje po turističkom noćenju te rast omjera koji pokazuje sve veće opterećenje elektroenergetskog sustava uzrokovano turističkom aktivnosti.

Takvi trendovi potvrđuju da turizam u Gradu Pagu, uz svoje gospodarske koristi, stvara i sve snažniji pritisak na lokalnu energetsku infrastrukturu, osobito tijekom vršnih ljetnih mjeseci kada dolazi do izražene sezonske koncentracije potražnje. Povećanje potrošnje povezano je s rastom standarda smještajnih objekata, većim korištenjem klimatizacijskih sustava, bazena, wellness sadržaja i drugih energetski zahtjevnih usluga, ali i s općim porastom razine komfora u destinaciji.

Iz upravljačke perspektive, navedeni pokazatelji jasno upućuju na potrebu za sustavnim mjerama energetske učinkovitosti, poticanjem ulaganja u obnovljive izvore energije te jačanjem kapaciteta lokalne elektroenergetske mreže. Poseban naglasak potrebno je staviti na turističke objekte s najvećim brojem noćenja, kao i na razvoj modela praćenja sezonskih vršnih opterećenja, kako bi se osigurala dugoročna održivost destinacije i smanjio negativan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva.

4.2.7.3. Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju

Definicija: pokazatelj broja djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na ukupnu površinu javnih prostora koristi se za procjenu kapaciteta komunalnih službi u destinaciji. Njime se analizira odnos između raspoloživih ljudskih resursa zaduženih za održavanje javnih površina i ukupne površine prostora koji je potrebno redovito održavati.

Javne površine u ovom kontekstu obuhvaćaju različite vrste prostora koji su dostupni stanovnicima i posjetiteljima, uključujući:

- parkove i zelene površine
- šetnice i trgove
- ulice i javne prometne površine
- rekreacijske površine i druge javne prostore

Održavanje javnih površina uključuje aktivnosti poput čišćenja, košnje i održavanja zelenih površina, održavanja komunalne opreme, uklanjanja otpada i drugih komunalnih poslova koji osiguravaju urednost i funkcionalnost prostora.

Pokazatelj se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$\text{Površina javnog prostora po djelatniku} = \frac{\text{ukupna površina javnih prostora } (m^2)}{\text{broj djelatnika na održavanju javnih površina}}$$

Učestalost mjerenja: svake tri godine

Rezultat:

Tablica 19: Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju	52.500	52.500	52.500	52.500	52.500

Izvor: Youare

Pokazatelj „Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m^2 javnih površina koje se održavaju“ služi za procjenu kapaciteta komunalnih službi i njihove sposobnosti da osiguraju redovito i kvalitetno održavanje javnih prostora (poput parkova, šetnica, zelenih površina, trgova, ulica i sl.). Njegova stabilnost i razina važan su indikator organizacijskih kapaciteta lokalne samouprave, učinkovitosti održavanja te spremnosti destinacije da odgovori na potrebe stanovnika i posjetitelja.

U analiziranom razdoblju od 2020. do 2024. godine, vrijednost pokazatelja ostala je nepromijenjena na 52.500, što upućuje na stabilan odnos između broja zaposlenih i ukupne površine koju je potrebno održavati. Ova konstantnost može se tumačiti na nekoliko načina: s jedne strane, ukazuje na dobru optimizaciju radne snage u odnosu na obujam posla, odnosno na to da su postojeći kapaciteti dostatni za održavanje željene razine čistoće i uređenosti javnih površina. S druge strane, nepromijenjena vrijednost tijekom pet godina može značiti i da nije došlo do povećanja obujma javnih površina koje se održavaju, niti do prilagodbe radne snage eventualnom povećanju opterećenja (primjerice, zbog porasta broja turista ili širenja urbanih zona).

U turističkim destinacijama ovakav pokazatelj posebno je važan jer javne površine čine dio ukupnog doživljaja prostora i utječu na percepciju kvalitete boravka. Stalna vrijednost sugerira stabilan i održiv sustav održavanja, ali i ukazuje na potrebu povremenog preispitivanja resursa. Ako bi se u budućnosti povećao broj posjetitelja, površina zelenih zona ili javnih prostora, bilo bi nužno razmotriti i povećanje broja zaposlenih kako bi se zadržala postojeća razina kvalitete održavanja. Drugim riječima, iako trenutni kapaciteti zadovoljavaju potrebe destinacije, strateško planiranje budućeg razvoja trebalo bi uključiti i procjenu mogućeg povećanja ljudskih resursa u ovom segmentu.

4.2.7.4. Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada

Definicija: pokazatelj kapaciteta za odvoz otpada koristi se za procjenu sposobnosti sustava gospodarenja otpadom da odgovori na potrebe destinacije, osobito u razdobljima povećanog turističkog prometa. Turističke aktivnosti često dovode do povećanja količine komunalnog otpada zbog većeg broja korisnika prostora, intenzivnijeg korištenja ugostiteljskih objekata, smještajnih kapaciteta i javnih površina.

U okviru ovog pokazatelja analizira se odnos između procijenjene količine otpada koja nastaje na području destinacije i kapaciteta komunalnih službi za njegovo prikupljanje i odvoz. Time se

dobiva uvid u to može li postojeći sustav gospodarenja otpadom učinkovito odgovoriti na povećane potrebe tijekom turističke sezone.

Pokazatelj se izračunava na temelju procjene ukupne količine otpada koju generiraju stanovnici i turisti, uzimajući u obzir prosječnu količinu otpada po osobi, te raspoložive kapacitete komunalnog sustava za njegovo prikupljanje i odvoz.

Pojednostavljeno, pokazatelj se može izraziti kao odnos između:

Kapacitet sustava za prikupljanje otpada ÷ procijenjena količina otpada

gdje se procijenjena količina otpada temelji na ukupnom broju korisnika prostora (stanovnici + turisti) i prosječnoj količini otpada po osobi.

Dobivena vrijednost pokazuje koliko je sustav gospodarenja otpadom sposoban odgovoriti na potrebe destinacije u promatranom razdoblju.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 20: Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Procjena količine otpada koji se može dnevno prikupiti u destinaciji/zoni.	3,58	4,36	4,96	4,97	5,17

Izvor: Youare

Pokazatelj „Procjena količine otpada koji se može dnevno prikupiti u destinaciji/zoni“ predstavlja važan indikator učinkovitosti sustava gospodarenja otpadom te njegove usklađenosti s rastućim opterećenjima koja proizlaze iz turističke aktivnosti i demografskih promjena. Povećanje prikupljene količine otpada kroz promatrano razdoblje od 2020. do 2024. godine jasno pokazuje trend rasta potreba i kapaciteta sustava gospodarenja otpadom.

U 2020. godini dnevno se moglo prikupiti 3,58 jedinica otpada, što se u narednim godinama postupno povećavalo – na 4,36 u 2021., 4,96 u 2022., 4,97 u 2023., te dosegnulo 5,17 u 2024. godini. Ovakav kontinuiran rast ukazuje na dva ključna procesa: s jedne strane, vjerojatno povećanje ukupne količine otpada uslijed porasta turističkog prometa, povećanja broja stanovnika ili razvoja gospodarskih aktivnosti; a s druge strane, na širenje i poboljšanje sustava prikupljanja otpada (npr. nabava dodatnih vozila i kontejnera, optimizacija ruta prikupljanja, edukacija stanovništva i turista o odvajanju otpada i sl.).

Posebno je važno istaknuti da ovakav trend može biti dvosjekli pokazatelj. S jedne strane, on potvrđuje da se sustav gospodarenja otpadom razvija i prilagođava sve većim potrebama, što je znak unapređenja infrastrukture i operativnih kapaciteta. S druge strane, rast prikupljene količine otpada može također ukazivati na nedostatak učinkovitih mjera za prevenciju nastanka otpada i recikliranje, što bi dugoročno moglo predstavljati ekološki izazov.

Za turističke destinacije ovakav pokazatelj ima dodatnu važnost jer količina otpada izravno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva, zadovoljstvo posjetitelja i percepciju destinacije kao ekološki odgovorne. Povećanje prikupljene količine otpada do 2024. godine sugerira da destinacija uspješno prati rast potražnje i širenje svojih kapaciteta, ali također ističe potrebu za

daljnjim ulaganjem u održive prakse, edukaciju i infrastrukturu kako bi se dugoročno osigurao ekološki održiv razvoj i minimizirali negativni utjecaji na okoliš.

7.2.7.5. Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone

Definicija: pokazatelj iritacije neprimjereno odloženim otpadom koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o problemu nepropisnog odlaganja otpada u javnom prostoru, osobito tijekom razdoblja povećanog turističkog prometa. Povećani broj posjetitelja u destinaciji može dovesti do povećanja količine otpada, što u slučaju nedostatnog ili nepravilnog upravljanja može rezultirati pojavom otpada na javnim površinama, u prirodnom okruženju ili u blizini turističkih atrakcija.

Ovaj pokazatelj predstavlja važan element procjene okolišnog i društvenog prihvatnog kapaciteta destinacije, jer percepcija čistoće prostora značajno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva, ali i na ukupni turistički doživljaj destinacije.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju u kojoj mjeri nepropisno odložen otpad predstavlja problem u njihovom svakodnevnom okruženju.

Procjena se provodi pomoću Likertove ljestvice od 1 do 7.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.8. Prometna infrastruktura

4.2.8.1. Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone

Definicija: pokazatelj kapaciteta prometne infrastrukture koristi se za procjenu odnosa između prometnog opterećenja i maksimalnog kapaciteta prometnica na području destinacije. Ovim pokazateljem analizira se u kojoj mjeri postojeća prometna infrastruktura može podnijeti prometne tokove koji nastaju tijekom turističke sezone, osobito u razdoblju najveće koncentracije posjetitelja.

U turističkim destinacijama prometno opterećenje često se značajno povećava tijekom vršnih razdoblja turističke aktivnosti zbog dolaska posjetitelja osobnim vozilima, povećanog lokalnog prometa te intenzivnijeg korištenja prometne infrastrukture. Analiza prometnog kapaciteta omogućuje procjenu postoji li rizik od zagušenja prometnica ili smanjenja kvalitete prometne usluge.

Pokazatelj se temelji na usporedbi prosječnog dnevnog prometa tijekom turističke sezone s procijenjenim maksimalnim prometnim kapacitetom prometnice ili prometnog sustava.

Formula za izračun pokazatelja može se izraziti na sljedeći način:

$$\text{Iskorištenost kapaciteta prometnice} = \frac{\text{prosječni dnevni promet}}{\text{maksimalni kapacitet prometnice}} \times 100$$

Učestalost mjerenja: jednom godišnje

Rezultat:

Tablica 21: Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone	25,18	1,82	15,28	2,19	

Izvor: Youare

Analiza pokazatelja „Procjena kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa u vršnim danima turističke sezone“ za razdoblje 2020. – 2023. ukazuje na značajne oscilacije u prometnim opterećenjima i dinamične promjene koje snažno utječu na funkcionalnost prometnog sustava destinacije. Godine 2020. zabilježen je iznimno visok rast od 25,18 %, što odražava snažan oporavak prometa nakon pandemijskih ograničenja i povratak velikog broja posjetitelja. Takav nagli skok u vršnim opterećenjima uobičajeno nadmašuje prilagodbu prometne infrastrukture, što rezultira zagušenjima na ključnim prometnim točkama, naročito na ulazima u naselje, pristupima plažama, parkiralištima i mostovnim ili trajektnim vezama.

Godina 2021. donosi znatno smirenje s rastom od svega 1,82 %, što ukazuje na stabilizaciju prometa i prilagodbu nakon prethodnog naglog povećanja. Ovo razdoblje karakterizira stabilnije prometno okruženje u kojem se mogu provoditi mjere optimizacije, poput prilagodbi signalizacije, uvođenja jednosmjernih režima ili tarifiranja parkiranja. No, već 2022. slijedi novi val rasta od 15,28 %, što potvrđuje povratak snažnog pritiska na prometnu mrežu, osobito u zonama visoke turističke aktivnosti. To povećava rizik od zastoja, povećanih vremena putovanja i smanjenja ukupne kvalitete prometne usluge.

Godina 2023. bilježi blagi, ali i dalje prisutan rast od 2,19 %, što ukazuje na određenu stabilizaciju prometa. Međutim, omjer između vršnog ljetnog prometa (PLDP) i godišnjeg prosjeka (PGDP) kontinuirano raste i kreće se oko 2,3 – 2,4, što znači da sezonalnost postaje sve izraženija. Prometni vrhovi tijekom turističke sezone sve više odstupaju od prosjeka, što dodatno opterećuje prometni sustav i povećava rizik od funkcionalnih zagušenja.

Ovi pokazatelji upućuju na nekoliko važnih zaključaka. Prvo, operativni stres prometne infrastrukture u vršnim danima je visok i povremeno prelazi kapacitet mreže da osigura stabilan protok prometa. Drugo, izražena sezonska asimetrija čini klasična infrastrukturna proširenja neisplativima, jer bi se koristila samo nekoliko tjedana godišnje. Umjesto toga, preporučuje se kombinacija mjera upravljanja potražnjom i ciljano ulaganje u mikromodifikacije prometne mreže.

Ključne preporuke uključuju uvođenje dinamičnog tarifiranja parkiranja i sustava Park&Ride uz sezonske shuttle linije, razvoj mikromobilnosti te pametno informiranje posjetitelja u stvarnom vremenu kako bi se promet ravnomjernije rasporedio tijekom dana. Također je potrebno provoditi manje, ali učinkovite infrastrukturne intervencije poput mini kružnih tokova, dodatnih skretača ili privremenih prometnih traka. Stalni monitoring prometa i postavljanje ciljanih pokazatelja uspješnosti (npr. zadržavanje rasta PLDP-a ispod 5 % godišnje) ključni su za dugoročnu održivost sustava.

Zaključno, podaci jasno pokazuju da destinacija ulazi u fazu povećanog vršnog opterećenja i rastuće sezonalnosti. Umjesto velikih infrastrukturnih ulaganja, optimalan pristup jest primjena integriranih mjera upravljanja prometnom potražnjom, ciljano povećanje učinkovitosti postojećih kapaciteta te aktivno usmjeravanje ponašanja posjetitelja radi smanjenja prometnog pritiska u vršnim terminima. Takav model omogućit će očuvanje protočnosti, sigurnosti i kvalitete prometnog sustava uz istodobno zadržavanje pozitivnog turističkog iskustva.

4.2.8.2. Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone

Definicija: pokazatelj iskorištenosti parkirališta koristi se za procjenu stupnja opterećenja parkirališnih kapaciteta u destinaciji tijekom razdoblja povećanog turističkog prometa. Parkirališna infrastruktura predstavlja važan element prometnog sustava jer u mnogim turističkim destinacijama upravo parkiranje postaje jedan od ključnih ograničavajućih čimbenika u razdobljima vršne turističke sezone.

Povećanje broja posjetitelja često dovodi do povećanog broja osobnih vozila u destinaciji, osobito u područjima koja nisu u potpunosti prilagođena alternativnim oblicima prijevoza. U takvim situacijama može doći do povećane popunjenosti parkirališnih kapaciteta, što može uzrokovati prometne zastoje, nepropisno parkiranje ili smanjenu dostupnost parkirnih mjesta za lokalno stanovništvo.

Pokazatelj se temelji na usporedbi prosječnog broja zauzetih parkirališnih mjesta tijekom vršnog razdoblja turističke sezone s ukupnim brojem raspoloživih parkirališnih mjesta na promatranom području.

Formula za izračun pokazatelja može se izraziti na sljedeći način:

$$\text{Iskorištenost parkirališta} = \frac{\text{broj zauzetih parkirališnih mjesta}}{\text{ukupan broj parkirališnih mjesta}} \times 100$$

Rezultat:

Tablica 22: Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	98,04	98,04	98,04	98,04	98,04

Izvor: Youare

Podaci o kapacitetu i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone pokazuju da se vrijednost tijekom cijelog promatranog razdoblja od 2020. do 2024. zadržava na istoj razini – 98,04 %. Ovaj podatak ukazuje na gotovo potpunu iskorištenost parkirnih kapaciteta u vršnim mjesecima, što znači da su parkirališta u destinaciji konstantno pod vrlo visokim opterećenjem i rade na granici svojih mogućnosti.

Takav visok stupanj iskorištenosti pokazuje da je prometna infrastruktura, posebno ona vezana uz stacioniranje vozila, maksimalno opterećena u razdoblju najveće potražnje. Činjenica da se vrijednost nije mijenjala kroz petogodišnje razdoblje sugerira da kapacitet parkirališta nije povećavan, dok je broj vozila koji dolaze u destinaciju ostao stabilno visok.

Ovakvi rezultati ukazuju i na nedostatak rezerve kapaciteta – sustav nema mogućnost apsorbiranja većeg broja vozila od onog koji se trenutno pojavljuje. Posljedica toga može biti otežano pronalaženje parkirnog mjesta, povećano vrijeme traženja, prometna zagušenja te negativan utjecaj na ukupno iskustvo boravka posjetitelja.

U konačnici, podatak od 98,04 % jasno pokazuje da je destinacija dosegnula točku zasićenja parkirne infrastrukture u vršnoj sezoni, a svaki daljnji porast broja vozila mogao bi značajno narušiti prometnu protočnost i funkcionalnost prostora.

4.2.8.3. Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone

Definicija: pokazatelj iritacije gužvom u prometu koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o utjecaju prometnih gužvi na svakodnevni život u destinaciji. U turističkim destinacijama povećani broj posjetitelja često dovodi do intenzivnijeg korištenja prometne infrastrukture, što može rezultirati zagušenjem prometnica, produljenjem vremena putovanja i smanjenjem protočnosti prometa.

Prometne gužve mogu predstavljati jedan od najvidljivijih negativnih učinaka turizma na svakodnevni život stanovnika, osobito tijekom vršnih razdoblja turističke sezone. Upravo zato ovaj pokazatelj predstavlja važan element procjene društvenog prihvatnog kapaciteta destinacije, jer pokazuje u kojoj mjeri promet povezan s turističkim aktivnostima utječe na kvalitetu života lokalne zajednice.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju u kojoj mjeri prometne gužve predstavljaju problem u njihovom svakodnevnom životu.

Procjena se provodi pomoću Likertove ljestvice od 1 do 7.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.8.4. Zadovoljstvo prometom u mjestu

Definicija: pokazatelj zadovoljstva prometom u mjestu koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o funkcioniranju prometnog sustava u destinaciji. Prometni sustav obuhvaća različite elemente infrastrukture i organizacije prometa, uključujući protočnost prometnica, dostupnost parkirališta, sigurnost prometa, prometnu signalizaciju i opću organizaciju kretanja vozila i pješaka.

Zadovoljstvo prometom predstavlja važan društveni pokazatelj jer prometna infrastruktura ima značajan utjecaj na svakodnevni život stanovnika, ali i na ukupni doživljaj destinacije za posjetitelje. U turističkim destinacijama povećani promet tijekom vršnih razdoblja može utjecati na percepciju kvalitete prometnog sustava, osobito u područjima s većom koncentracijom posjetitelja.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju razinu zadovoljstva prometom u mjestu.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.8. Stanovništvo i kvaliteta života

4.2.8.1. Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju

Definicija: pokazatelj kretanja broja stanovnika u posljednjem desetogodišnjem razdoblju koristi se za analizu demografskih promjena na području destinacije. Demografska kretanja predstavljaju važan element procjene dugoročnog razvoja prostora jer promjene u broju stanovnika utječu na potrebe za stanovanjem, infrastrukturom, javnim uslugama i gospodarskim aktivnostima, uključujući turizam.

Analiza ovog pokazatelja temelji se na usporedbi podataka o broju stanovnika iz posljednja dva popisa stanovništva te procjena stanovništva za najnovije razdoblje. Time se omogućuje uvid u trendove rasta ili smanjenja broja stanovnika na području destinacije.

Pokazatelj se može izraziti kao postotna promjena broja stanovnika između dva promatrana razdoblja, prema sljedećoj formuli:

$$\text{Promjena broja stanovnika (\%)} = \frac{\text{broj stanovnika u novijem razdoblju} - \text{broj stanovnika u početnom razdoblju}}{\text{broj stanovnika u početnom razdoblju}} \times 100$$

Dobivena vrijednost pokazuje intenzitet demografskih promjena, odnosno povećava li se ili smanjuje broj stanovnika u destinaciji.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 23: Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju	-16,71	-17,58	-15,58	-12,25	-9,22

Izvor: Youare

Analiza demografskih pokazatelja kroz promatrano desetogodišnje razdoblje jasno ukazuje na kontinuirani pad broja stanovnika destinacije, što se odražava u svim ključnim demografskim pokazateljima. Početni broj stanovnika u 2020. godini iznosio je 3.829, dok je na kraju razdoblja zabilježeno 3.189 stanovnika, što predstavlja apsolutni pad od 0,640 tisuća stanovnika. Taj negativni trend nastavlja se i u narednim godinama, pri čemu je najveća apsolutna promjena zabilježena 2021. godine (-0,673), a najmanja 2024. godine (-0,320). Ovi podaci jasno pokazuju da destinacija bilježi gubitak stanovništva u apsolutnim brojkama, uz blago usporavanje trenda u kasnijem razdoblju.

Relativna promjena broja stanovnika dodatno potvrđuje proces depopulacije. Najveći pad zabilježen je 2021. godine kada je broj stanovnika bio manji za 17,57 % u odnosu na početno stanje, dok je najmanji relativni pad ostvaren 2024. godine (-8,99 %). Ovi postoci ukazuju na snažnu depopulaciju, osobito u prvim godinama analiziranog razdoblja, što može biti rezultat kombinacije negativnog prirodnog prirasta, migracijskih kretanja te socioekonomskih čimbenika.

Prosječna godišnja promjena broja stanovnika kreće se od -0,0673 do -0,0320 tisuće stanovnika godišnje, što pokazuje da destinacija svake godine gubi stanovništvo, ali i da se dinamika tog pada s vremenom donekle usporava. Usporedno s tim, prosječna godišnja stopa promjene broja stanovnika smanjivala se s -2,02 % u 2021. godini na -1,03 % u 2024. godini. Ovaj pokazatelj dodatno potvrđuje da iako depopulacija ostaje prisutna, njezin se intenzitet postupno smanjuje.

Ukupni demografski trend u analiziranom razdoblju jasno upućuje na dugoročni proces depopulacije. Broj stanovnika kontinuirano se smanjuje, a najizraženiji pad bilježi se u prvim godinama, nakon čega dolazi do blagog usporavanja negativnih trendova. Ipak, i u posljednjoj promatranoj godini broj stanovnika je i dalje u padu. Ovi rezultati sugeriraju da destinacija ulazi u razdoblje demografske tranzicije koje može imati značajne posljedice na lokalni razvoj – od smanjenja radne snage i promjena u strukturi stanovništva do potencijalnih izazova u pružanju javnih usluga i održavanju društveno-gospodarske stabilnosti. Depopulacijski trend, iako usporen, ostaje jedno od ključnih razvojnih pitanja koje zahtijeva dugoročno strateško planiranje i intervencije u demografsku i društveno-gospodarsku politiku.

4.2.8.2. Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama

Definicija: pokazatelj iritacije gužvom na ulicama i javnim površinama koristi se za procjenu percepcije lokalnog stanovništva o utjecaju turističkog prometa na korištenje javnog prostora u destinaciji. U turističkim destinacijama povećani broj posjetitelja može dovesti do većeg

intenziteta korištenja javnih površina, osobito u središnjim dijelovima naselja, na trgovima, šetnicama, ulicama i u blizini turističkih atrakcija.

Ovaj pokazatelj predstavlja važan element procjene društvenog prihvatnog kapaciteta destinacije, jer percepcija gužvi može utjecati na kvalitetu svakodnevnog života lokalnog stanovništva i na njihov stav prema turističkom razvoju.

Podaci za ovaj pokazatelj prikupljaju se putem anketnog istraživanja među stanovnicima destinacije, pri čemu ispitanici ocjenjuju u kojoj mjeri gužve na javnim površinama predstavljaju problem.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom

4.2.8.3. Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)

Definicija: pokazatelj indeksa priuštivosti stanovanja koristi se za procjenu odnosa između cijena nekretnina i financijskih mogućnosti stanovništva u destinaciji. Ovaj pokazatelj predstavlja važan element procjene društvenog prihvatnog kapaciteta turizma jer rast turističke aktivnosti može utjecati na povećanje potražnje za nekretninama, što posljedično može dovesti do rasta cijena stanova i smanjenja njihove dostupnosti za lokalno stanovništvo.

Indeks priuštivosti stanovanja najčešće se definira kao omjer prosječne cijene stana i prosječnog godišnjeg dohotka kućanstva. Time se procjenjuje koliko je godina prosječnog dohotka potrebno za kupnju stana određene površine.

Pokazatelj se može izraziti sljedećom formulom:

$$\text{Indeks priuštivosti stanovanja} = \frac{\text{prosječna cijena stana}}{\text{prosječni godišnji dohodak kućanstva}}$$

Dobivena vrijednost pokazuje koliko je stanovanje dostupno stanovništvu. Niže vrijednosti indeksa ukazuju na veću dostupnost stanovanja, dok više vrijednosti upućuju na smanjenu priuštivost i potencijalne probleme na tržištu nekretnina.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Za izračun ovog pokazatelja trenutno ne postoji uspostavljen sustav prikupljanja podataka na razini Grada Paga. Uspostava metodologije praćenja preporučuje se kao jedna od prioritetnih mjera upravljanja destinacijom.

4.2.9. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

4.2.9.1. Raspoloživost dodatne radne snage (stopa nezaposlenosti; broj izdanih radnih dozvola po mjesecima)

Definicija: pokazatelj raspoloživosti dodatne radne snage koristi se za procjenu kapaciteta lokalnog tržišta rada da odgovori na potrebe turističkog sektora. Turizam je radno intenzivna djelatnost koja u razdobljima povećanog turističkog prometa zahtijeva dodatnu radnu snagu u različitim sektorima, osobito u ugostiteljstvu, smještajnim objektima, trgovini, prijevozu i drugim uslužnim djelatnostima.

Ovaj pokazatelj analizira potencijal dostupne radne snage u destinaciji, uzimajući u obzir dva ključna elementa:

stopu nezaposlenosti, odnosno broj nezaposlenih osoba koje bi potencijalno mogle biti uključene u turističke aktivnosti

broj izdanih radnih dozvola za strane radnike, koji ukazuje na potrebu za dodatnom radnom snagom izvan lokalnog tržišta rada

Podaci za ovaj pokazatelj temelje se na službenim evidencijama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) i nadležnih tijela za izdavanje dozvola za boravak i rad stranih državljana.

Analiza kretanja broja nezaposlenih osoba i broja izdanih radnih dozvola omogućuje procjenu postoji li dovoljno raspoložive radne snage za potrebe turističkog sektora ili se taj nedostatak nadoknađuje zapošljavanjem stranih radnika.

Učestalost mjerenja: svake četiri godine

Rezultat:

Tablica 24: Broj nezaposlenih

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Broj nezaposlenih	80	70	53	60	51

Izvor: Youare

Analiza kretanja broja nezaposlenih u promatranom razdoblju od 2020. do 2024. godine pokazuje značajne promjene koje odražavaju dinamiku tržišta rada i gospodarske aktivnosti destinacije:

U 2020. godini zabilježen je najveći broj nezaposlenih – 80 osoba. Ova vrijednost može biti posljedica gospodarskih izazova povezanih s globalnim krizama, poput pandemije, koje su utjecale na smanjenje gospodarskih aktivnosti i time povećale nezaposlenost. Tijekom 2021. broj nezaposlenih smanjuje se na 70, što predstavlja prvi znak oporavka tržišta rada. Ovaj pad od oko 12,5 % sugerira da su se gospodarske aktivnosti počele stabilizirati te da je došlo do ponovne potražnje za radnom snagom.

Najveće poboljšanje zabilježeno je 2022., kada broj nezaposlenih pada na 53. Ovaj značajan pad (za 24,3 % u odnosu na prethodnu godinu) ukazuje na snažan gospodarski oporavak, povećanje zaposlenosti i moguće otvaranje novih radnih mjesta, osobito u sektorima vezanim uz turizam i usluge.

Međutim, 2023. bilježi blagi porast nezaposlenosti na 60 osoba. Ovaj rast mogao bi biti posljedica sezonskih oscilacija u zapošljavanju, promjena na tržištu rada ili vanjskih gospodarskih utjecaja. Ipak, broj nezaposlenih i dalje je znatno manji nego na početku razdoblja. Do 2024. nezaposlenost ponovno pada na 51 osobu, što je najniža vrijednost u promatranom razdoblju. Ovaj rezultat ukazuje na stabilizaciju tržišta rada i daljnje pozitivne trendove zapošljavanja, što je dobar pokazatelj socioekonomske održivosti destinacije.

Općenito gledano, trend kretanja nezaposlenosti u analiziranom razdoblju pokazuje pozitivan smjer – ukupni broj nezaposlenih smanjen je za 36,25 % od 2020. do 2024. godine. Iako su vidljive određene fluktuacije, osobito 2023., dugoročno gledano destinacija pokazuje sposobnost gospodarskog oporavka, prilagodbe tržištu i stvaranja radnih mjesta, što je ključni pokazatelj održivog razvoja i društveno-ekonomske stabilnosti.

4.3. Popis i analiza resursne osnove

4.3.1. Prirodni resursi i atrakcije

Mjesečev krajolik i suhozidi

Sezonalnost: cjelogodišnji

Kapacitet: veliki (prostorno neograničen)

Boravišno-izletnički: primarno izletnički, ali može se vezati uz višednevni boravak outdoor turista

Sustav atrakcija: da – povezuje se s pješačkim/biciklističkim rutama

Marketinški značaj: visoki – jedinstven vizualni identitet, diferencijacija od konkurencije

Rezervati (Dubrava-Hanzine, Velo Blato, Crnika)

Sezonalnost: proljeće–jesen (ptice selice, rekreacija)

Kapacitet: mali do srednji (ograničenja zaštite prirode)

Boravišno-izletnički: izletnički (poludnevni izleti)

Sustav atrakcija: da – ekoturizam, obrazovne ture, interpretacijske staze

Marketinški značaj: srednji do visoki, nišna tržišta (birdwatching, eco)

Plaže

Sezonalnost: izrazito sezonske (lipanj–rujan)

Kapacitet: veliki (najposjećeniji resurs)

Boravišno-izletnički: boravišni (nositelj ljetne sezone)

Sustav atrakcija: da – kombinacija s gastro, sportskim i kulturnim sadržajima

Marketinški značaj: srednji – jaka konkurencija u Dalmaciji, ali imaju potencijal kroz specijalizaciju (obiteljske, sportske, pet-friendly)

4.3.2. Kulturna i povijesna baština

Paška čipka (UNESCO)

- Sezonalnost: cjelogodišnja
- Kapacitet: mali (radionice, izložbe)
- Boravišno-izletnički: izletnički (kulturni turisti)
- Sustav atrakcija: da – međunarodne mreže UNESCO baštine
- Marketinški značaj: vrlo visok (globalna prepoznatljivost, snažan identitet)

Solana Pag

- Sezonalnost: ljeto (aktivna proizvodnja), muzejski postav cjelogodišnji
- Kapacitet: srednji (vođene ture, interpretacija)
- Boravišno-izletnički: izletnički, ali može podržati višednevni boravak kroz gastro i edukativne sadržaje
- Sustav atrakcija: da – povezuje se s gastronomijom i kulturnom baštinom
- Marketinški značaj: visok – jedinstven u Hrvatskoj, stoljetna tradicija

Vjerska baština i procesije (Velika/Mala Gospa, Sveti Trn)

- Sezonalnost: vezano uz datume blagdana
- Kapacitet: srednji do veliki (okuplja lokalnu zajednicu i hodočasnike)
- Boravišno-izletnički: primarno izletnički, ali može produžiti boravak u sezoni manifestacija
- Sustav atrakcija: da – dio šireg vjerskog turizma u Zadarskoj županiji
- Marketinški značaj: srednji – snažan u domaćem i regionalnom kontekstu, manji na međunarodnom

4.3.3. Outdoor i tematske staze

Biciklističke rute

- Sezonalnost: proljeće–jesen
- Kapacitet: srednji (ovisno o infrastrukturi)
- Boravišno-izletnički: oboje – dio višednevnih aktivnih odmora
- Sustav atrakcija: da – regionalni projekt „Zadar Bike Magic“
- Marketinški značaj: srednji – rastuća niša, potreba za boljom promocijom

Pješačke i trekking staze

- Sezonalnost: cjelogodišnje (izuzev ekstremnih zimskih uvjeta)
- Kapacitet: srednji
- Boravišno-izletnički: oboje – višednevni outdoor aranžmani
- Sustav atrakcija: da – mogu se vezati uz gastro i kulturne sadržaje
- Marketinški značaj: srednji – privlačno za specifična tržišta (outdoor, avanturisti)

Tematske staze (Cesta sira, Vinska ruta, Dubrava-Hanzine)

- Sezonalnost: cjelogodišnje
- Kapacitet: mali do srednji
- Boravišno-izletnički: više izletnički, ali mogu produžiti boravak uz gastro programe
- Sustav atrakcija: da – povezuju lokalne proizvođače i baštinu
- Marketinški značaj: visok – poveznica s autentičnim brendovima Paga (sir, vino, sol)

4.3.4. Manifestacije i događanja

Međunarodni festival čipke

- Sezonalnost: ljeto
- Kapacitet: srednji
- Boravišno-izletnički: primarno izletnički, ali doprinosi dužini boravka
- Sustav atrakcija: da – UNESCO i kulturna scena
- Marketinški značaj: visok – diferencijacija u kulturnom turizmu

Misec paške soli

- Saznanost: rujan
- Kapacitet: srednji
- Boravišno-izletnički: primarno izletnički
- Sustav atrakcija: da – veže se uz gastronomiju i tradiciju
- Marketinški značaj: srednji do visok – potencijal za jesenju promociju

Pag Summer Outdoor, Pag na meniju, izložbe sira i ovaca

- Sezonalnost: ljeto i predsezona
- Kapacitet: srednji do veliki
- Boravišno-izletnički: boravišni i izletnički
- Sustav atrakcija: da – povezuje sport, gastronomiju i tradiciju

- Marketinški značaj: srednji – dodatna vrijednost glavnoj sezoni

Tablica 25: Vaorizacija spremnosti proizvoda

R.B.	Proizvodi spremni za tržište	Proizvodi u koje treba ulagati
1.	Paška čipka (UNESCO)	Rezervati (Dubrava-Hanzine, Velo Blato, Crnika)
2.	Solana Pag	Plaže (potrebna tematska specijalizacija)
3.	Mjesečev krajolik i suhozidi	Vjerska baština i procesije
4.	Tematske staze (Cesta sira, Vinska ruta)	Biciklističke i pješačke staze
5.	Međunarodni festival čipke	Pag Summer Outdoor, Pag na meniju, izložbe sira i ovaca
6.		Misec paške soli

Izvor: Youare

Tablica prikazuje pregled turističkih proizvoda destinacije prema stupnju spremnosti za tržište. U kategoriji spremnih proizvoda nalaze se Paška čipka (UNESCO), Solana Pag, Mjesečev krajolik i suhozidi, tematske staze (Cesta sira, Vinska ruta) te Međunarodni festival čipke – proizvodi koji već imaju jasnu tržišnu vrijednost i prepoznatljivost. S druge strane, istaknuti su proizvodi u koje je potrebno dodatno ulagati, poput rezervata, plaža (uz tematsku specijalizaciju), vjerske baštine i procesija, biciklističkih i pješačkih staza, kulturno-gastronomskih manifestacija (Pag Summer Outdoor, Pag na meniju, izložbe sira i ovaca) te događanja Misec paške soli.

Zaključak:
Destinacija raspolaže snažnim i konkurentnim proizvodima koji već doprinose njenoj prepoznatljivosti, dok istovremeno posjeduje značajan potencijal za širenje i unaprjeđenje ponude kroz strateška ulaganja u kulturne, prirodne, aktivne i gastronomske sadržaje, čime se osigurava dugoročna održivost i konkurentnost na turističkom tržištu.

5. PROCJENA DOSTIGNUTE RAZINE PRIHVATNOG KAPACITETA

Na temelju provedene analize pokazatelja iz poglavlja 4 može se zaključiti da je Grad Pag dosegnuo visoku do vrlo visoku razinu iskorištenosti prihvatnog kapaciteta destinacije, pri čemu su pojedini sustavi u vršnom dijelu turističke sezone na samoj granici funkcionalne održivosti, a neki segmenti pokazuju i znakove lokalnog prekoračenja kapaciteta.

Najveći pritisci identificirani su u segmentima smještajnih kapaciteta, prometa, parkiranja, vodoopskrbe, elektroenergetske mreže, gospodarenja otpadom te korištenja obalnog prostora i plaža. Posebno je izražen nesrazmjer između broja stalnih stanovnika i turističkih kapaciteta, gdje pokazatelji prelaze 800 kreveta na 100 stanovnika, dok u vršnim danima broj turista prelazi 4 turista po stanovniku, što jasno potvrđuje vrlo visoku razinu turističke saturacije prostora.

U infrastrukturnom smislu, destinacija pokazuje znakove vršnog opterećenja bliskog granici tolerancije sustava. Potrošnja vode redovito prelazi 180 % bazne razine, parkirališni kapaciteti rade na gotovo 98 % iskorištenosti, a prometni sustav u srpnju i kolovozu doseže funkcionalna uska grla. Istodobno, kontinuirani rast potrošnje električne energije po turističkom noćenju potvrđuje rastuću energetsku intenzivnost turizma.

S prostorno-društvenog aspekta, kontinuirani rast udjela stambenih jedinica turističke namjene, uz istodobnu depopulaciju i ograničene mogućnosti nove stambene izgradnje, ukazuje na visok stupanj turistifikacije prostora, što dugoročno može negativno utjecati na dostupnost stanovanja, društvenu koheziju i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Unatoč visokom opterećenju, važno je istaknuti da destinacija i dalje zadržava vrlo visoku kvalitetu ključnih prirodnih resursa, osobito mora i zraka, što potvrđuje da ekološki kapacitet još nije dosegnuo kritičnu razinu. Međutim, trendovi smanjenja raspoložive površine plaže po kupaču i rasta otpada upozoravaju da se prostor približava granici prihvatljivog opterećenja.

Zaključno, Grad Pag se trenutno nalazi u fazi kontrolirano visokog opterećenja s jasnim rizikom prelaska u zonu prekomjernog turizma ukoliko se ne uvedu regulatorne, prostorne i infrastrukturne mjere upravljanja. Preporučeni razvojni smjer je model kontroliranog rasta i održive transformacije, uz aktivno upravljanje smještajnim kapacitetima, prometnim tokovima, plažnim prostorom i komunalnom infrastrukturom.

Radi lakše interpretacije rezultata i usporedbe između različitih podsustava destinacije, provedena je sintetska klasifikacija dostignute razine prihvatnog kapaciteta na skali od 1 do 5, gdje vrijednosti označavaju:

1 – nisko opterećenje

2 – umjereno opterećenje

3 – povišeno opterećenje

4 – visoko opterećenje

5 – kritično opterećenje / prekoračenje kapaciteta

Na temelju analize pokazatelja smještaja, prometa, komunalne infrastrukture, prostora, okoliša i kvalitete života stanovništva, Grad Pag trenutno se procjenjuje na razini 4,3 / 5, što odgovara kategoriji visokog opterećenja s lokalnim kritičnim točkama u vršnoj sezoni.

Procjena po podsustavima

Podsustav	**Ocjena**
Smještajni kapaciteti	**4,8**
Promet i parkiranje	**4,7**
Komunalna infrastruktura	**4,4**
Plažni i obalni prostor	**4,1**
Okolišni kapacitet	**3,2**
Društveni kapacitet	**4,3**
Prostorna nosivost	**4,6**

Najviše razine opterećenja prisutne su u smještajnom sustavu, parkirališnoj infrastrukturi, turistifikaciji prostora i prometu, gdje pokazatelji dosežu samu granicu funkcionalne održivosti tijekom srpnja i kolovoza. S druge strane, okolišni podsustav i dalje zadržava relativno stabilnu razinu, prvenstveno zahvaljujući izvrsnoj kakvoći mora i zraka.

Završna stručna ocjena

Vrijednost 4,3/5 potvrđuje da je Grad Pag dosegnuo prag visoke turističke saturacije, pri čemu daljnji nekontrolirani rast smještajnih kapaciteta i dnevnih tokova posjetitelja može dovesti do prelaska u zonu kritičnog opterećenja (5/5), osobito u segmentima prometa, parkiranja, plaža i stanovanja.

Stoga se preporučuje da se kao ciljana planska razina za razdoblje do 2030. godine definira maksimalno 4,0/5, uz aktivno upravljanje rastom i rasterećenje vršnih mjeseci

6. ANALIZA SCENARIJA

Na temelju rezultata pokazatelja prihvatnog kapaciteta, identificirane razine opterećenja od 4,3/5 te trendova u smještaju, prometu, prostoru, komunalnoj infrastrukturi i kvaliteti života, za Grad Pag definirana su tri moguća scenarija razvoja do 2030. godine. Scenariji prikazuju različite smjerove razvoja ovisno o intenzitetu upravljanja turističkim tokovima, prostornim kapacitetima i infrastrukturnim ulaganjima.

SCENARIJ 1: Nastavak postojećeg trenda ("Business as Usual")

U ovom scenariju turistički razvoj nastavlja se dosadašnjom dinamikom, bez značajnijih regulatornih, infrastrukturnih ili strateških intervencija. Privatni smještaj nastavlja rasti jer ne postoje mehanizmi ograničavanja ili zoniranja smještajnih kapaciteta, a destinacija zadržava ekstremno sezonski profil s vršnim opterećenjima u srpnju i kolovozu. Prometni sustav i sustav gospodarenja otpadom reagiraju postepeno, ali nedovoljno brzo u odnosu na tempo turističkog rasta.

U takvom okviru, Pag bi se u idućih nekoliko godina suočio s još izraženijim infrastrukturnim pritiscima. Potrošnja vode u vrhuncu sezone premašila bi razinu sustavne stabilnosti, a količina otpada nastavila bi rasti iznad kapaciteta prikupljanja i obrade. Plaže, kao ključni turistički resurs, bile bi sve zagušenije, a površina plaže po korisniku pala bi ispod prihvatljivih standarda. Nakon nekoliko sezona, kumulativni učinci ovakvog rasta doveli bi do smanjene kvalitete turističkog iskustva, rasta negativnih ocjena i smanjenja zadovoljstva posjetitelja.

Najosjetljiviji segment bio bi kvalitet života lokalnog stanovništva. Očekivana eskalacija apartmanizacije dodatno bi smanjila dostupnost stanovanja, povećala pritisak na promet i javne površine te produbila društvenu polarizaciju između rezidenata i posjetitelja. Depopulacija, već prisutna, vjerojatno bi se intenzivirala, a negativni stavovi prema turizmu postali bi češći.

Ovaj scenarij dugoročno vodi prema prekomjernom turizmu (overtourism), dok se resursi iscrpljuju, lokalna zajednica gubi podršku turizmu, a destinacija postaje manje konkurentna. Stoga ga je potrebno izričito izbjeći.

U takvom okviru, do 2030. godine očekuje se:

omjer kreveta > 900 na 100 stanovnika

udio turističkih stambenih jedinica 195–205 %

parkirališna iskorištenost 100 %+

potrošnja vode u vršnim mjesecima 220–230 % bazne razine

potrošnja električne energije po turističkom noćenju 6,5–7,0 kWh

površina plaže po kupaču pad na 2,1–2,3 m^2

prosječno > 4,5 turista po stanovniku u vršnim danima

procijenjena razina opterećenja 4,7–4,9 / 5

SCENARIJ 2: Kontrolirani rast (“Upravljani razvoj”)

Scenarij kontroliranog rasta podrazumijeva uvođenje regulacijskih i planskih mehanizama koji stabiliziraju razvoj i prilagođuju ga stvarnim kapacitetima destinacije. U ovom modelu Pag ne ograničava turizam, nego ga usmjerava. Fokus je na upravljanju, a ne na zaustavljanju rasta.

Prvi korak u ovom scenariju jest upravljanje smještajem. Uvode se zone u kojima se ograničava rast smještajnih jedinica, posebno onih u privatnom smještaju, kako bi se zaustavio proces apartmanizacije i omogućila ravnoteža između turističke i stambene funkcije. Potencijal hotela i kampova potiče se gdje je moguće, ali bez narušavanja kapaciteta prostora.

Istovremeno, ovaj scenarij donosi ciljane infrastrukturne intervencije: povećanje kapaciteta vodoopskrbe, optimizaciju prikupljanja otpada, te uređenje dodatnih parkirališta. Promet se također djelomično rasterećuje kroz nove shuttle linije, razvoj biciklističkih ruta i upravljanje pristupom staroj gradskoj jezgri. Na ovaj način smanjuju se prometne gužve i povećava protočnost.

Dodatno, naglasak se stavlja na produljenje sezone i razvoj proizvoda u predsezoni i posezoni, čime se rasterećuje srpanj i kolovoz. Posebna pozornost usmjerena je na proizvode visoke dodane vrijednosti koji zahtijevaju manji broj posjetitelja, ali generiraju veći ekonomski učinak: kulturni turizam, outdoor aktivnosti, interpretacijske staze, gastronomiju i edukacijske proizvode.

U ovom scenariju Pag zadržava pozitivan ekonomski učinak turizma, dok se negativni učinci kontroliraju. Lokalna zajednica osjeća manje pritiska, a turističko iskustvo ostaje kvalitetno. Iako zahtijeva aktivnu koordinaciju i političku volju, ovaj scenarij je izvediv i predstavlja preporučenu osnovu Plana upravljanja.

Uz provedbu mjera upravljanja, do 2030. godine ciljane vrijednosti bile bi:

maksimalno 830–850 kreveta na 100 stanovnika

udio turističkih stambenih jedinica do 185 %

parkirališna iskorištenost 92–95 %

potrošnja vode 180–190 % bazne razine

potrošnja električne energije po turističkom noćenju stabilizacija na 5,5–5,8 kWh

površina plaže po kupaču održavanje na 2,5–2,7 m^2

vršni intenzitet 4,0 turista po stanovniku

razina opterećenja 4,0 / 5

SCENARIJ 3: Održiva transformacija (“Uravnoteženi model razvoja”)

Treći scenarij predstavlja ambiciozan, ali dugoročno najkorisniji pristup. Umjesto da se turizam samo kontrolira, on se preusmjerava u održivi smjer koji uravnotežuje potrebe resursa, lokalne zajednice i gospodarstva.

Ovaj scenarij uključuje definiciju gornje granice smještajnih kapaciteta po zonama i tipologijama smještaja — ne kao ograničenje razvoja, već kao nužan alat za očuvanje nosivosti prostora.

Određuju se maksimalni kapaciteti plaža, parkirnih zona i javnih površina, a uvodi se i aktivni sustav upravljanja posjetiteljima putem digitalnog monitoringa.

Posebno se naglašava transformacija turističkog modela iz „masovnog i sezonskog“ prema „rastegnutom i kvalitetnom“. Pag u ovom scenariju jača svoje jedinstvene elemente: pašku čipku, Solanu, suhozide, outdoor ponudu, gastronomske proizvode, kulturne rute i interpretacijske programe. Takvi proizvodi privlače drugačiji profil gostiju – one koji preferiraju autentično, mirno, edukativno i održivo iskustvo.

Istovremeno, ovaj scenarij stavlja naglasak na stambenu politiku. Dio privatnog smještaja prelazi u dugoročni najam, čime se otvara prostor za mlade obitelji i radnu snagu. Uspostavljaju se poticaji za energetsku učinkovitost i kružno gospodarstvo.

Promet se preusmjerava prema oblicima održive mobilnosti — pješačkom kretanju, biciklima, električnim vozilima i shuttle prijevozu. U vršnim danima uvodi se regulacija pristupa najkritičnijim zonama.

Najvažnija komponenta ovog scenarija je uvođenje sustava podataka u realnom vremenu: potrošnja vode, promet, opterećenje plaža, iskorištenost parkirališta. Takav „pametni sustav“ omogućava upravljanje turističkim tokovima adaptivno, a ne samo planerski.

Scenarij održive transformacije idealan je u dugom roku jer osigurava očuvanje ključnih resursa, visoku kvalitetu života lokalnog stanovništva, atraktivnost destinacije i stabilnost poslovanja. Iako zahtijeva snažne intervencije i strukturne promjene, dugoročno je najisplativiji i najotporniji model.

Do 2030. godine ovdje se ciljaju sljedeći pokazatelji:

- smanjenje omjera kreveta na 780–800 / 100 stanovnika
- udio turističkih stambenih jedinica ispod 170 %
- parkirališna iskorištenost 85–88 %
- potrošnja vode 160–170 % bazne razine
- potrošnja električne energije po turističkom noćenju 4,8–5,0 kWh
- površina plaže po kupaču 2,8–3,0 m^2
- vršni intenzitet 3,6–3,8 turista po stanovniku
- razina opterećenja 3,5–3,8 / 5

7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Provedena analiza prihvatnog kapaciteta Grada Paga potvrđuje da destinacija raspolaže iznimno snažnom turističkom atraktivnošću i visokom tržišnom konkurentnošću, ali istodobno pokazuje i vrlo visok stupanj opterećenja ključnih prostornih, infrastrukturnih i društvenih sustava, osobito tijekom vršnih ljetnih mjeseci.

Pokazatelji smještajnih kapaciteta, turističke potražnje, prometa, parkirališta, vodoopskrbe, energetike, gospodarenja otpadom i stambene dostupnosti jasno upućuju na to da je Grad Pag dosegnuo razinu 4,3/5 prihvatnog kapaciteta, što odgovara zoni visokog opterećenja s lokalnim kritičnim točkama. Posebno su osjetljivi segmenti:

- smještajni kapaciteti i apartmanizacija prostora
- prometna protočnost i parkiranje
- vršno opterećenje vodoopskrbe i energetike
- raspoloživost plažnog prostora
- dostupnost stanovanja za lokalno stanovništvo
- kvaliteta života rezidenata tijekom vršne sezone

Istodobno, dokument potvrđuje da Grad Pag i dalje zadržava izuzetno visoku kvalitetu prirodnih resursa, osobito mora, zraka, krajobraza i autentične kulturne baštine, što predstavlja temelj dugoročne održivosti i diferencijacije na tržištu.

Analiza scenarija pokazuje da bi nastavak postojećeg modela razvoja dugoročno vodio prema prekomjernom turizmu i postupnom smanjenju konkurentnosti destinacije, dok model kontroliranog rasta i održive transformacije predstavlja optimalan razvojni smjer do 2030. godine.

Ključne preporuke za provedbu do 2030.

1) Upravljanje smještajnim kapacitetima

Potrebno je uspostaviti sustav zoniranja i upravljanja smještajnim kapacitetima, s posebnim fokusom na ograničavanje rasta privatnog smještaja u najopterećenijim zonama te poticanje kvalitetnijih oblika smještaja više dodane vrijednosti.

2) Rasterećenje vršne sezone

Prioritet je produljenje sezone kroz razvoj outdoor, kulturnih, eno-gastro i interpretacijskih proizvoda, s ciljem smanjenja pritiska na srpanj i kolovoz te ravnomjernije distribucije turističkog prometa.

3) Promet i parkiranje

Potrebno je razviti integrirani model održive mobilnosti, uključujući Park&Ride sustav, shuttle linije, biciklističke koridore, pješačke zone i digitalno upravljanje prometnim tokovima.

4) Komunalna i energetska infrastruktura

Preporučuje se:

- povećanje kapaciteta vodoopskrbe

- modernizacija elektroenergetske mreže
- ulaganja u energetsku učinkovitost turističkih objekata
- jačanje sustava odvoza i recikliranja otpada
- razvoj kružnog gospodarstva u turizmu

5) Zaštita prostora i stanovanja

Nužno je uspostaviti ravnotežu između turističke i stambene funkcije prostora, uključujući mjere za dugoročni najam, zaštitu stambenog fonda za lokalno stanovništvo i kontrolu apartmanizacije.

6) Uvođenje pametnog sustava upravljanja

Ključna preporuka je uspostava digitalnog sustava praćenja opterećenja u realnom vremenu, koji uključuje:

- promet
- parkiranje
- plaže
- vodu
- energiju
- otpad
- turističke tokove

Takav sustav omogućit će **adaptivno upravljanje destinacijom na temelju podataka**, a ne samo planskih pretpostavki.

Završna strateška preporuka

Grad Pag treba svoj budući razvoj temeljiti na modelu “manje volumena, veća vrijednost”, odnosno na rastu kvalitete, prihoda po gostu i produženju sezone, a ne na daljnjem povećanju vršnih opterećenja.

Time se osigurava:

- očuvanje prostora i resursa
- dugoročna konkurentnost
- viša kvaliteta života stanovnika
- veća otpornost na klimatske i tržišne promjene
- održiv rast turističkih prihoda

POPIS TABLICA

Tablica 1: Obavezni pokazatelji Grad Pag za 2024. godinu 7
Tablica 2: Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmoru odnosu na 100 stanovnika 9
Tablica 3: Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika 10
Tablica 4: Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje 11
Tablica 5: Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja 12
Tablica 6: Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima 14
Tablica 7: Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone 15
Tablica 8: Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama 16
Tablica 9: Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama 18
Tablica 10: Ocjena kakvoće mora za kupanje na plažama 19
Tablica 11: Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone 20
Tablica 12: Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine 21
Tablica 13: Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica 25
Tablica 15: Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja 28
Tablica 16: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – voda 30
Tablica 17: Potrošnja električne energije po noćenju turista 32
Tablica 18: Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika 33
Tablica 19: Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika 33
Tablica 20: Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju 35
Tablica 21: Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada 36
Tablica 22: Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone 38
Tablica 23: Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone 39
Tablica 24: Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju 42
Tablica 25: Broj nezaposlenih 44
Tablica 26: Vaorizacija spremnosti proizvoda 48